

ВІСНИК

MOSCOW HERALD

диспілбно ~ пфлітичний місячник

РІК XXX, Ч. 10 (330)
YEAR XXX № 10 (330)

ЖОВТЕНЬ 1976
OCTOBER 1976

ЦІНА 0.80 ЦЕНТІВ
PRICE \$ 0.80

ВІСНИК

ОГРАН ГОЛОВНОЇ УПРАВИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБОД УКРАЇНИ

3 MICT

Е. Орловський — За нову періодизацію історії України	1
Ярослав Стецько — Криза комунізму за залізною заслоною	3
Алла Коссовська — В осіннім парку (поезія)	3
Заява американських організацій, що складаються з громадян, які походять з країн уярмлених в ССР або в країнах-сателітах	5
В. С-ко — 40 днів Кенгіру	8
Володимир Мартин — Російські дисиденти і самостійність України	10
Вол. Савчак — „Третій світ”	12
Поезії з України .. .	13
Помер св. п. інж. Сергій Кvasницький	14
Ярослав Курдидик — Як запорожці здобули Дюнкерк у 1645 році	15
Я. Г. — Правда про убивство львівських професорів	16
I один в полі воїн ...	17
Іван Левадний — Київ у 1916 році	19
I. Пеленська — Чому саме жінки-політв'язні	24
Нащадки гетьмана Розумовського .. .	26
З нових видань	
Оксана Керч — „Харків, Харків” ... Олександра Семененка	27
Степан Любомирський—Думка про терпіння і думка про помсту	28
За советською пресою .. .	29
Таємниця „Слова про Ігорів похід”	31
Генерал КГБ в сані архиєпископа	32
З життя Відділів	
Хроніка	

СВОБОДА НАРОДАМ! — СВОБОДА ЛЮДИНІ!

ВІСНИК

Е. Орловський

ЗА НОВУ ПЕРІОДИЗАЦІЮ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ

У нашому становищі, як уявляємо Український Державний Центр на чужині, ми відмітили, що він своїм корінням мусить сягати традицій княжо-королівської, козацько-гетьманської діб. Він мусить нав'язувати до всіх державницьких актів нашої історії. Не сміє створювати враження, наче історія української державності обмежувалася однією короткотричаловою епохою і лише одним державно-устроєвим періодом. Цей період мав би зводити всі державно-творчі сили сучасності в один осередок. Це був би анахронізм і доказ старечості думки та нерозуміння глибинних революційно-державницьких процесів останнього більше як півсторіччя.

Чи не промовляє до переконання, що молода патріотична, національна, націоналістична генерація в Україні не нав'язує ані до соціалістичного експерименту в Україні 1918 р., ані до поміщицько-капіталістичного порядку того часу, але до світлих епох княжо-королівської і козацько-гетьманської діб?! Цій генерації, так, як нам, — націоналістам, цілком чужі соціалістичні та лібералістичні ідеали того часу, так, як нам і їм ворожі комуністичні. Це — дві окремі справи нав'язувати до періоду державності 1918 р., а зсвісім інша справа — до державного чи соціально-політичного устрою того часу, до форм державності того періоду.

Зрештою, це не була остання форма української державності. Це була третя епоха, третій період її. Але від того часу багато уплило води в Дніпрі. Прийшли нові покоління, нові криваві бої, нові форми, нові ідеї... Оновився визвольний націоналізм, як рушійна ідея нашої доби. Третій період української державності — світливий, величний не ідеями соціалізму чи зберіганням поміщицького порядку, але героїчним зусиллям нації, кров'ю проліятою на її жертівнику за державну незалежність. Він — славний Крутами, Арсеналом, Зимовими Походами, Базаром, Холодним Яром, герічними чинами

нації, нашої славної армії і безстрашною її самопожертвою. Ідея державності — суттєве в цій епосі! Вона — суттєва в кожній епосі.

Не змаг за форму, а змаг за суть! А суть державності — це влада української нації на українській землі. Коли цю владу виконував український народ принаймні на частині української землі, тоді існувала Українська держава. Українською державою була Українська Народня Республіка, Українська Держава за гетьмана П. Скоропадського, доки не проголошено федерації з Росією.

Третій період української державності тривав коротше, як останній її період. Четвертий період — почесез Карпатську Україну — почався історичним Актом 30 червня 1941 р. і тривав довше, як третій період.

Таким чином масмо в нашій історіографії для глибинної аналізи четвертий період нашої державності. Уже в нашій статті „Український Державний Центр”, а також у статті „Новий період української державності” („Ш. П.” ч. 30/76) і у Зверненні Проводу ОУН з приводу 35-річчя 30 червня 1941 р. розгорнуто особливо цю думку. 30 червня 1941 р. не тільки проголошено відновлення української державності, але і її здійснювано. Це робили Похідні Групи ОУН, це робив український народ свідомо, рішуче, проти хвиль, проти нового наїзника. Українська Повстанська Армія і революційна ОУН збройною рукою встановляли і обороняли українську владу на більших чи менших територіях України. Державно-революційний акт 30 червня 1941 р. надав всьому революційно-державницькому процесові державно-правне оформлення, УПА діяла з позицій 30 червня 1941 р., який дав напрямну двофронтової війни України. Українська держава того часу була в стані війни з Німеччиною і Росією, а після поразки Німеччини — з Росією, з якою стан війни триває по сьогодні. УПА і ОУН виконували владу української нації на українській землі

без огляду на територіяльний її засяг, були підметом подій. УПА укладала міжнаціональні договори для війни проти спільногого ворога. Це була підметна сила нації — УПА-ОУН. Створена у логічному і фактичному продовженні Українського Державного Правління і Ради Сенату, Українська Головна Визвольна Рада, її Генеральний Секретаріят під проводом члена УДП ген. Романа Шухевича-Чупринки була наслідком також Акту 30 червня 1941 р. Вона у заступстві ув'язненого УДП виконувала його функції. Цей історичний факт, що голова УДП, а тим чином і все УДП відмовились уступити, не зважаючи на терор Німеччини, надає усьому четвертому періодові державності особливе державницьке значення.

Цей четвертий період української державності можна визначати датами 1941-1950 рр., тобто дев'ятирічним існуванням її, до часу смерті на полі бою на українській землі голови Генерального Секретаріату УГВР, члена УДП, Головнокомандувача Збройних Сил України — УПА — ген. Романа Шухевича-Чупринки, або визначати додатково роками всенародного повстання до 1953 р., як її окреслює один з визначних ув'язнених борців. Це вирішать історики України.

В історії світу є мало таких прикладів. Леонід в Тернопілях, Святослав Хоробрий, генерал Тарас Чупринка-Шухевич як вожді нації гинуть на полі слави. „Не осоромимо землі руської, а ляжемо головами”...

Немає об'єктивного історика, який, зглибивши цю епоху у житті — боротьбі української нації, що її ген. Роман Шухевич-Чупринка називає найбільш героїчною в нашій історії, не визначив би її як четвертий період української державності. Невже можна пройти мимо неї, коли формується Український Державний Центр на чужині? Невже можна викреслити таку героїчну епоху з свідомого державницького життя української нації? Це неістотне, що почин її дали українські націоналісти-революціонери, революційна ОУН. Це неважне, що націоналіст-голова УДП мав відвагу і силу видержати тиск німецького наїзника і тим пеперішив дальший історичний розвиток подій. Суть не в особах і не в їх політично-організаційній принадлежності, але в державницьких чинах.

Чи пригадує хтось тепер, що С. Петлюра був соціялістом? Або інші діячі 1918 р.?! Суть — держава, суть — боротьба нації, суть — влада нації на рідній землі! Не вимазати того, що насичене кров'ю сотень тисяч жертв, якщо вже не мільйонів від 1941 р. Не забуваймо, скільки неуточненого є у Визвольних Змаганнях 1917-1921 рр. включно з датою 22 січня чи з визначуванням часу тривання української державності. Одні визначають 1920 р., інші 1921 р. Ми приймаємо ту дату, коли ще тривали збройні зусилля нації втримати владу на українській землі без огляду на її територіяльний розмір. Немає сумніву, що більше політично-державницької ясності і чіткості вніс в історію державної України період, що його започаткував Акт 30 червня 1941 р. Це зовсім не знецінює величної епохи Визвольних Змагань і героїчних зусиль 1918 року.

Скільки з'явилось вже творів з-під пера чужих істориків чи взагалі авторів про четвертий період української державності, у тому числі багато прихильників Україні! Скільки ворог написав про неї! Навіть у книгах деяких істориків сучасної Польщі недвозначно відмічено, що Державний Акт 30 червня 1941 р. був скерований не лише проти Росії, але й проти Німеччини, доконаний проти її волі і без її відома! І ворог мусить визнати вже тепер історичну дійсність.

Перед нашими істориками завдання — переосмислити нашу історіографію, виповнюючи її четвертим періодом української державності, вносячи нову періодизацію нашої історії. А наші політичні противники хай не дивляться, хто був ініціатором цього четвертого періоду, бо це для історії другорядного значення справа, але істотно важливо, що море крові пролито і гори жертв української нації покладено на жертівнику держави з-поміж усіх верств народу без огляду на партійно-політичні переконання. Вони гинули за Українську державу, вони її творили і вона існувала завдяки їх жертві, завдяки їх самопосвяті.

Четвертого періоду української державності вже не обійти нікому — ані ворогові, ані противникові.

Треба вірити, що державна рація переможе в українських патріотів. А тимчасом слово за українськими істориками.

Ярослав Стецько

КРИЗА КОМУНІЗМУ ЗА ЗАЛІЗНОЮ ЗАСЛОНОЮ

(Доповідь на IX конференції Світової Антикомуністичної Ліги)

(Закінчення)

Криза провідної верстви

Комуністична провідна верства морально розкладена, скорумпovана, здегенерована. Вона не створила ніякого безклясового суспільства, а, навпаки, сама стала новою клясою визискувачів. Прірва між нею і широкими колами суспільства бездонна. Комунізм створив на практиці ще більшу систему визиску, як будь-коли був нею капіталізм навіть за часів його класично-ліберального періоду.

70-80 мільйонів людей, винищених цією системою за часів її панування на землях уярмлених націй в СССР й сателітів, не можуть пройти безслідно. Це найвимовніший елемент хронічної кризи комунізму, коли він мусів хапатися за гено- і етноцид, щоб втриматися. Такої дегенерації людської природи, її жорстокості, нелюдськості, як при комунізмі, людство не переживало. Націонал-соціалізм був тільки учнем комунізму. Жахіття концтаборів, масове вимордування народів (напр., північних кавказців), винищування сімох мільйонів зорганізованим штучно голодом українських селян — у тому числі дітей і жінок, — щоб зламати спротив колективізації, як російсько-комуністичній системі, будування каналів (напр., Біломорського) в'язнями, які тисячами гинули при цьому, ведення хемічної і бактеріологічної війни проти УПА Хрущовим (1944-1945 рр), довоєння людини до озвіріння наглядачів тюрем, як це наочні свідки описують — є доказом найвищої кризи комунізму. Тотальна безідейність, тільки голе прагнення влади, гангстерське відношення до людей, виелімінування з людини всього божественного, всього гуманного, варваризація людини, зведення її до дарвінської концепції самопоїдання, до тільки фізичної, матеріальної, без духа істоти, — це елементи не кризи, а повного банкрутства людського роду в концепції комунізму. Коли комунізм у варіанті діялектичного матеріалізму в принципі відкидає всяке трансцендентне життя, всяке вічне духове життя людини, а в ва-

ріянті історичного матеріалізму рушійними силами історичного процесу уважає виключно матеріальні, економічні, клясократичні чинники, — він мусить довести до озвіріння людини. Етика без трансцендентного підложжя — дегенерується в абсолютному egoїзмі і самопожиранні. Дехристиянізація життя за нацизму довела до газових камер, тотальне насильне обезрелігійнення життя за большевизму довело до пекла концтаборів і вимордування впродовж 55 років біля 70 мільйонів людей.

Гуманний комунізм неможливий так, як неможливе гуманне гангстерство. Тому чимраз

Алла Коссовська

В ОСІННІМ ПАРКУ

В осіннім парку тихо ходить смуток,
В осіннім парку обрій ясні...
Журниво шелестять роздягні, роззуті,
Мов тунієм викреслені, чорні ясени.
Палкого не зустрінеш тут привіту,
Ного згасила осінь вже давно...
Я ніжний спомин „бабиного літа”
Несу в душі, моя дороге вино.
Мій календар листкую час безжалюно,
І скоро вже останній день мине.
А я ж іще не бачила Італії,
А Франція не бачила мене!
І не була ніколи я в Еспанії,
І ця мені країна невідома.
Плекала я колачики й герані
На Україні, в себе вдома.
Але Бог з ними з іншими країнами,
Нехай мені й довіку їх не знати би...
Журнося я, що рідної, єдиної
Я не цінила, як не цінить матері.
Турботи матері — то річ для нас звичайна,
Вже з першим віддихом вони знайомі нам.
І тільки втрата їх доводить до відчама,
Лишаючи на серці гіркість споминів.
Прости ж мені, моя Вкраїно рідна,
За те, що я так мало шанувала
Всю цирістю почуттів, що ти мені давала!
Прости мені і те, що неглибоко знала
Тебе, Матусю! І тепер я бідна,
Без долі, батьківщини, без мети...
Прости мені за все, за все мені прости!

частіше навіть члени компартії дають християнські свої діти, а це свідчить про те, що у своїй комуністичній догмі вони не вірять. Зростання катакомбних Церков зокрема серед молоді, навіть самий факт примусового визнання офіційної Церкви свідчить про капітуляцію комунізму перед трансцендентними вартостями. Те, що офіційна Церква Пімена їм служить — це одна сторінка медалі, але інша Церква — це віра в трансцендентне, це провал комуністичної онтології про праматерію. Комунізм розгублюється у протирічях. Якщо релігія це опій для народу, то яким чином її в будь-якій формі допускати?

Справжня релігія мучеників і геройв як абсолютно безкомпромісова супроти комунізму в його варянті діялектичного, філософського матеріалізму валить самі основи комунізму.

Самий факт, що комунізм єхидно захищає національно-визвольні війни по цей бік залишоної заслони, стверджуючи саму формулу не класико-крайчу, але націократичну, вміщає вже в собі елемент кризи, бо чужі правди бере як свої. Що ж бо є нація для комунізму як доктрини?! Буржуазний витвір... Формула „соціялістична нація“ — контрадикція ін адекто, коли додумати до кінця теорію комунізму, пролетарського чи комуністичного інтернаціоналізму... З російською смutoю, що на наших очах виростає, провідна верства поневолених народів з її революційним кадром творить уже альтернативу влади кожної поневоленої нації. Борці поневолених народів не є дисидентами, які хочуть направляти систему і імперію, але революціонерами, що прагнуть їх завалити повністю, проте і дисиденти є ознакою кризи системи.

Не до розв'язання протиріччя

Національно-визвольні війни по цей бік залишоної заслони закономірно асоціюють такі ж війни в комуністичній сфері панування. Щоб втриматися, пролетарський інтернаціоналізм, як імперіалізм, мусить експандувати, щоб завжди лякати народи і людей якимись жахливими руїнними напастями якихсь жахливих сил світового імперіалізму, що не існує в жадній державі вільного світу. Експандуючи, він охоплює силою все нові країни, чим нагромаджує все більше ворогів. Його основна база все корочить-

ся, бо основою здійсненого комунізму не є вже більше комуністична ідея, але російський неоімперіалізм, за який, крім російських імперіалістів і їх вислужників, ні один народ, ніяка робітнича верства не збирається воювати...

У Кремлі сидить не інтернаціональна кліка, а російський комуністичний імперіальний центр. Чи в Політбюро буде латиш, фінляндець, вірменин, жид, грузин чи українець з походження — це зовсім не суттєве. Суттєве: кому вони служать! Якщо взагалі дозволене порівняння, адмірал Мавнбаттен (по-німецьки — Баттенберг) був одним з найбільших англійських полководців, а німецького роду генерал Ренненкампф очолював російські війська під Танненбергом проти маршала Гінденбурга. А жид Троцький, коли здавлював з москалем Муравйовим Україну, служив не жидівській справі, а російській імперії. Латиш Пельше з Політбюра чи фінляндець Куусінен, член Політбюра КПСС, служили не своїм націям, а російському імперіалізму. Чи це в інтересі „світового пролетаріату“, чи „світового комунізму“, щоб заграбати від Фінляндії частину її території, створити Карело-Фінську ССР (1940-1956), її зруїфікувати, і через те 1956 р. за „згодою“ Куусінена „розв'язати“... Чи пролетарський інтернаціоналізм, світовий пролетаріят обов'язково вимагає русифікації уярмлених народів, культу російських царів і російських феодальних полководців, які вогнем і мечем здавлювали повстання поневолених народів? Або депортациі українців, білорусів, литовців, латишів, естонців у Казахстан разом з поселеними там росіянами, щоб винародовити туркестанців-казахів, які вже є в меншості на своїй прадідівській землі? Що це має спільногого з теорією комунізму? І саме серед цих протиріч і розгублюється комунізм, в який уже ніхто серйозний й ідейний не може вірити.

Це не є проблема лише кризи комунізму, але його упадку, банкрутства.

Протиріччя Гельсінок

Домовлення в Гельсінках не тільки ствердили статус кво російської імперії, але в інтерпретації Кремлю дають повністю вільну руку Москві для активної підтримки громадянських воєн у країнах вільного світу, як також „національно-визвольних воєн „аля“ Анголя чи зав-

ЗАЯВА

американських організацій, що складаються з громадян, які походять із країн уярмлених
в ССРС або в країнах-сателітах.

Мільйони громадян ЗСА виводять свій рід і принадлежність з народів зазначененої вище групи націй. Все більше їх незадоволених політикою Адміністрації Білого Дому й Конгресу. Вони переконані в тому, що вони недостатньо

тра в північній Ірландії, у Валлі, Шотлі, Бретонії, Сагарі, Пуерто Ріко, як це відкрито заявляє „Правда” чи генсек Брежнєв. Ахіллесовою п’ятою російської комуністичної імперії є: а) поневолені нації, б) протиприродність комунізму, як колективістичної отарної системи життя людини-гвинтика, з запереченнем самої суті людини — богоподібного ества.

Якраз відвернена стратегія Заходу з ідеологічною, психологічною, політичною, а коли треба з повстанчо-визвольною війною, як це діється з „національно-визвольними війнами” чи „громадянськими” війнами Москви у західному світі, може вдаряти в найслабші кризові місця системи й імперії і довести до їх розвалу. На жаль, замість зглиблювати кризу і — більше — банкрутство неоімперіалізму і комунізму в наших країнах, Захід допомагає консолідації і закріпленню збанкрутованої системи, фактично її рятус. Що є легше, як відкликатися, наприклад, до резолюції ОН з 1960 р. про „недання незалежності всім (колоніальним) націям і територіям”, підтвердженої 1972 р., до Хартії ОН про право на незалежність націй всього світу, або до Закону Конгресу ЗСА з 1959 р. про підтримку самостійності всіх народів, поневолених в ССРС й усій комуністичній сфері панування, та спираючися на природне і Боже право кожної нації на незалежність. — розгорнати національно-визвольну політичну і психологічну війну в захист поневолених націй?! Що більше могло б зглибити кризу комунізму і неоімперіалізму, як така постава?! А одночасно припинення економічної підтримки імперії і системи, а одночасно об’єднаний фронт усіх монотеїстичних релігій світу??!

Рятівники комунізму і неоімперіалізму зна-

ходяться на Заході. Коли Захід протверзіє?! заступлені і що панівна частина суспільства трактує їх за другорядних громадян. Ці групи вирішують оформитися в окремій бльок голо-суючих, щоб в такий спосіб намагатися свого заступлення на національному рівні відповідно до своєї сили.

Наши зацікавлення охоплюють цілий спектр політики Федерального Уряду — зовнішньої і внутрішньої. В ділянці зовнішньої політики ми бачимо виразну потребу змін. З’єднані Стейти поступово втрачають становище захисника волелюбних сил у світі, зате колоніальна й експансіоністична Росія здобуває все нові позиції в світі, як економічна й військова надпотуга. ЗСА нещодавно програли війну вперше у своїй історії, в той час, коли сили комуністичної тиранії та тоталітарної диктатури спритно використовують національно-визвольні рухи в цілому світі, хоч ці рухи з своєї природи воліли б мати З’єднані Стейти за свого союзника. Тепер, коли націоналізм є рушійною силою в усьому світі, підхід з позиції великопотуги та захованого всесвітянства є перестарілою концепцією.

Підписання Гельсінкської декларації минулого року було невдалим політичним актом нашого Уряду тому, що цим актом ми злегалізували заходи російських колоніалістів щодо сконсолідування їхнього поневолення десятків націй в Советському Союзі і в Центральній Європі. Західні нації визнали в Гельсінках тоталітарний комунізм за свого партнера нарівні з демократичними, законними, конституційними системами. У висліді волелюбні праґнення у усьому світі зазнали поразки.

Ми вважаємо, що в 200-ліття національної незалежності З’єднаних Стейтів доцільна й необхідна нова далекодумка ініціатива в зовнішній політиці. Згідно з нашими демократичними і республіканськими традиціями, Президент, який буде обраний в листопаді, повинен проголосити безкомпромісну поставу нашого Уряду проти російського колоніалізму і тоталітарного комунізму. Ми рішуче відкидаємо подвійне мірило, що характеризувало досі аме-

риканську політику в цій ділянці: піддержку, наприклад, антикомуністів у Чиле, Португалії та Італії з наміром запобігти включенням цих країн до російської імперії і відсутність будь-якої піддержки антиколоніальним і антикомуністичним рухам в Україні, Литві, Кубі, Східній Німеччині, Грузії, Болгарії, Румунії, Туркестані і в інших уярмлених націях. Ми переконані в необхідності політики заснованої на принципі національної незалежності в цілому світі, а не лише в сфері, що є поза російським пануванням.

З цієї причини ми проголошуємо наше рішення давати піддержку лише тим кандидатам на Президента З'єднаних Стейтів і до Конгресу, які піддержуватимуть змагання до національної незалежності всіх народів, що перебувають в неволі російського колоніалізму та комунізму, а саме: Азербайджану, Альбанії, Анголі, Білорусі, Болгарії, Вірменії, Грузії, Естонії, Козакії, Куби, Латвії, Литви, Мадярщини, Монголії, Східної Німеччини, Польщі, Румунії, Сербії, Сибіру, Словакії, Словенії, Туркестану, України, Хорватії, Чехії і також націй південно-східної Азії. Політика детанту, що не лише визнає, але й закріплює поділ Європи на західній сектор незалежних національних держав і східній сектор поневолених колоніальних провінцій в російській імперії, мусить бути замінена політикою рівнорядного трактування всіх народів Європи. Це означає, що ЗСА будуть піддержувати сили волі не лише в Західній Європі, але також в Середній та Східній Європі, включно з націями, уярмленими в СССР. Уряд ЗСА повинен виразно заявити, що він вважає СССР за російську імперію, в якій неросійські нації насправді є на становищі колоній.

Потрібна також основна перевірка нашої політики в Об'єднаних Націях. ОН стали останнім часом форумом російської комуно-імперіалістичної пропаганди і політики в той час, коли ЗСА є в ідеологічній і політичній дефензиві. З тієї причини ми бажали б побачити зміну на творчу політику, засновану на принципі викриття російського імперіалізму. ЗСА мусять домагатися, щоб національно-визвольні рухи народів поневолених Росію і комунізмом отримали статус постійних обсерваторів. Треба вести без перерви заходи викривання маріонет-

кових делегацій, які репрезентують не суверенну волю даних народів, а лише політику російських володарів.

Ми вважаємо, що Президент і Конгрес повинні трактувати ці нації, з яких ми походимо, нарівні з тими націями, які отримують від ЗСА упривілейоване трактування. Потрібно наголосити таку політику, що допrowadить до визволення цих націй.

Відносно державної оборони військова концепція ЗСА збігається з політикою детанту. Це означає повільний, але постійний відступ у цілому світі в обличчі конфронтації із зростаючою советсько-російською експансіоністичною військовою потугою. Американські військові пляновики, здається, не винесли жадної науки з Куби, В'єтнаму і Анголі. Російська збройна потуга зростає, зокрема, тому, що Москва включає ширшу скалю засобів і в першу чергу використовує для своїх власних цілей національно-визвольні повстанські рухи, які діють поза межами завойованих Росією націй.

Ми піддержувамо нуклеарну стратегію здер живання Советського Союзу, ми одночасно за кликаємо включити до національної військової політики ЗСА піддерживання національно-визвольних рухів уярмлених націй, трактуючи їх як авангардну частину волелюбних прагнень народів.

Торгівля з російськими імперіалістами і комуністами повинна бути трактована не лише з точки зору прибутків, але також як засіб проти поневолення і колоніалізму. Інтервенційну торговельну політику стосується до Родезії, але чому подібної політики не стосується супроти російських колоніалістів і комуністичних режимів?

Ми переконані, що наш Уряд ігнорує долю уярмлених націй, з яких ми походимо, хоч в той же час іншим націям, вихідці з яких мають непропорційно великий вплив на наш Уряд, Америка приділяє несправедливо велику увагу і піддержку. Тому ми проголошуємо наше рішення голосувати лише за тих кандидатів на федеральні посади, які виразно погодяться приділити більше конструктивної уваги націям поневоленим Росією і комунізмом. Звуження зовнішньої політики ЗСА до міркувань чистої сили і „реаль-політік” є однією з головних причин занепаду американського впливу, змен-

шування престижу і втрати приятелів у цілому світі.

Внутрішня політика ЗСА тісно пов'язана із зовнішньою. Ми переконані, що в американській політиці існує зasadнича нерівновага між надмірно великом впливом на Федеральний Уряд і перевагою деяких груп суспільства й не-пропорційно малим впливом і ролею інших великих груп. Ми рішені працювати в напрямі усунення цієї нерівноваги.

Впродовж останніх десятиріч ЗСА присвячували односторонню увагу матеріально-економічним справам і занедбали духовно-культурні вартості. По всьому світі наглядна тенденція до многокультурності (напр., у Бельгії, Канаді, Об'єднаному Королівстві). Ця тенденція щойно лише почалася в ЗСА. В деяких районах появляються в школах еспанська та жідівська мови й культурні вартості побіч англоамериканських. Також американські мурини стремлять до оформлення в окрему соціально-політичну групу. Ми схвалюємо таку тенденцію до культурної й політичної різноманітності. Ми рішені діяти в напрямі викристалізування нового етнічного бльоку, що складатиметься з вихідців із країн, що перебувають під ярмом російсько-комуністичного колоніалізму. Така група нараховує багато мільйонів американських громадян. Її треба приділити більше уваги, її вона мусить придбати більше політичної ваги з тієї причини, що репрезентує волелюбні нації, які опинилися під загрозою народовбивства. Ці нації повинні стати об'єктом американської еманципаційної політики в другій половині 70-их і у 80-их рр. під знам'ям: „Воля всім націям! Воля всім людям!”

На підставі цих принципів ми закликаємо всіх кандидатів на Уряд Президента З'єднаних Стейтів Америки і до Конгресу прийняти наші пропозиції. Ми рішені дати піддержку лише тим кандидатам, які заявляються за цими принципами. Ми також зацікавлені в стейтових і місцевих виборах, в яких наш новий громадянський бльок братиме все більшу участь з наміром вибирати урядовців близьких нам своїми поглядами. Визріває той час, коли численні мільйони недостатньо заступлених американців стануть на свої власні ноги і вимагатимуть

визнання не лише на федеральному рівні, але й на стейтовому і місцевому!

Болгарський Національний Фронт —
— д-р Іван Дочеф, голова

Білоруський Конгресовий Комітет Америки —
— Іван Косяк, голова

Світова Федерація Козацького Національного Визвольного Руху —

— підполк. Микола Г. Назаренко, голова в ЗСА
Хорватський Визвольний Рух —

— д-р Анте Боніфачіч, голова

Відділ Вільної Куби Першої Міжнародної

Антікомуністичної Організації —

— д-р Ногемі Ляброда, голова

Німецько-Американський Національний Конгрес — д-р Карл Фон Земенскі, регіон. голова
Литовсько-Американська Рада —

— д-р Казис С. Бобеліс, голова

Румунсько-Американський Національний Конгрес — д-р Александер Е. Ронет, голова
Комітет для Визволення Уярмлених Тюрків —

— Султан Мансур, голова

Організації Українського Визвольного Фронту в ЗСА — Андрій Соколик, голова
Естонський Національний Комітет в ЗСА —

— Август Карсна, кол. голова

ДЕТАНТ І ІДЕОЛОГІЧНА БОРОТЬБА

Чи існує ще „детант”, чи це тільки політичний м'ячик, яким перекидаються архітектори міжнародної політики, вдаючи, що зайняті вони не грою, а поважною політикою? Про те, як задивляються в Москві на детант, чи пак відпружнення у взаємовідносинах з СССР, може послужити ось така цитата з київської „Правди України”:

„Завзяті реакціонери і противники поліпшення відносин з Советським Союзом типу Рейгена, Воллеса, Джексона, Міні, Голдвотера не минають народи, щоб досхочу не покричати про „комуністичну змову” і „радянську експансію”, перекидаючи на СССР і на ведену ним політику боротьби за мир і свободу народів „провину” за всі лиха капіталістичного світу...”

Але Міні, Воллес, Джексон і Голдвотер — це постійні цілі для нападів советської преси, а ось що далі пише (чи переписує з „Правди“) „Правда України”: „Певним стимулом для підсилення цієї кампанії стала і двозначна позиція деяких високо-поставлених представників американського Уряду, які, говорячи про поліпшення радянсько-американських відносин, водночас виступають за зміцнення західної „могутності заради миру” і навіть ревіду-

В. С-ко

40 ДНІВ КЕНГІРУ

„Архпелаг Гулаг” Олександр Солженіцин писав потайки в Рязані і в „Укривиці”, як називас він місця, де йому давали притулок друзі. Писати його він почав 27 квітня 1958 року, а закінчив 22 лютого 1967 року. До третього і останнього тому дописав, уже бувши на Заході, лише одну сторінку під назвою „І ще опіеля”. Звертаючись до читачів, він пише:

„... В неповноті нехай мене не винуватять: кінця доповненням тут немає, і кожний, хто хоч трохи торкається або роздумував, завжди досясть — і навіть щось перлове. Але є закони розміру. Розмір уже на межі, і ще трішечки цих зерняток сюди додати — розвалиться вся скеля. А от що висловлювався я невдало, десь повторився або слабо зв'язав — за це прошу вибачити. Адже спокійний рік все одно не видався, а останні місяці знов горіла земля і стіл. І навіть при цій останній редакції і знов ні разу всю книгу разом не тримав на одному столі...”

Частини V і — остання — VII „Архіпелагу” вийшли у Франції, в Парижі, в середині 1975 року, у видавництві ІМКА-Прес. Мають вони 580 сторінок.

Читаючи „Архіпелаг”, нас, українців, звичайно передусім цікавить те, що пише Солженіцин про українських політв'язнів. А пише він немало. Ось, наприклад, взяти бодай в скороченні розділ „Сорок днів Кенгіру”. (Автор послідовно пише Кенгір, а не Кінгір):

Прецеденсами, які викликали повстання були, здавалося б, незначні факти: застрелили дівчину, яка посміла сушити панхочи на „предзоннику”. Конвоїр з „вишки” кинув махорки на заборонену зону і, коли „зека”*) потягнувся взяти її, застрелив „злочинця”. Конвоїри обстріляли розривними кулями колону в'язнів, коли ті верталися з роботи, поранивши 16 осіб.

Кенгір три дні не виходив на роботу, вима-

гаючи судити винних. Приїхала комісія і умовила, що винних будуть судити. На тому нібито все й скінчилось. Але увечері після роботи виключили світло і хтось закричав: „Братці, допоки будемо будувати, а взаміну одержувати кулі? Завтра на роботу не йдемо!”

Вранці мужеські лагпункти 3-ї і 2-ї на роботу не вийшли.

Конвой увійшов без зброї і, вдвох беручись за одного „зека”, витягали його з бараку. Після розстрілу Берії не відважувались стріляти з кулеметів.

Два дні політв'язні вистояли.

Проголошено, що ті, які не виходитимуть на роботу, будуть одержувати штрафну пайку. Застосовано було і всі перевірені раніше способи: сімдесят осіб забрано в закриті тюрми. В „ларьки” до того порожні понавозили продуктів. Так другий раз наростаючи повстання розмоктувалось ...

Перед першотравневими святами у 3-ї бунтівничий лагпункт привезли 650 злодіїв-блатників. До них звернулось начальство із закликом: „Ну, ви у нас зробите порядок!”

А проте, впорснувши в 3-ї кенгірський лагпункт цієї трупної отруї, кагебісти створили не замирений табір, а найбільший бунт в історії Архіпелагу Гулаг.

І от кажуть, пише Солженіцин, що в 1954 році блатні зауважили політичних каторжан.

Приїхавши в Кенгір, вони уже чули, вже чекали, що дух бойовий на каторзі є. І, перше як розглянулись, прийшли до „паханів“*) широкоплечі хлопці-бандерівці і сказали: „Ми — представники. Ножі тепер робити ми вміємо не гірші за ваших. От думайте і вибирайте. Якщо будете нас давити ми вас переріжемо”.

І відповіли злодії: „Ні, ми порозумінали. Ми будемо з вами разом”.

Не можна було політичним не пропонувати війни або союзу. Не можна було злодіям відмовитися від союзу.

Першою ціллю було — взяти господарський двір. Операцію почали вдень, в неділю 16 трав-

*) „Зека” — заключений (рос.), ув'язнений.

ють поняття самого терміну „відпруження”, ідучи назустріч прихильникам продовження гонитви в озброєнні. „Ревідують поняття самого терміну „відпруження”, виразний натяк на през. Форда.

Зміну у відношенні американських політиків до „детанту” називас „Правда України” „змовою реакціонерів проти Радянського Союзу”.

*) „пахани” — злодійські ватажки.

ня 1954 року. Наглядачі почали бігати по бараках 58-ої і закликати: „Хлопці, дивіться злодії йдуть ламати жіночу зону. Вони йдуть гвалтувати ваших жінок і дочек. Виходьте на поміч!”

Злодії почали відступати до свого 3-го лагпункту і зі стін кидали на солдатів каміння. І раптом задзвеніли від каміння ліхтарі на зоні. Колодою розсадили ворота господарського двору, кинулися туди, а звідтам рейкою зробили пролім у жіночу зону. При світлі бойових ракет капітан Беляєв вдерся в господарський двір з роєм автоматчиків і відкрив вогонь по соціально-близьких. Були вбиті і кілька десятив поранених. За автоматчиками бігли наглядачі з ломами і добивали поранених.

Тепер вступили в боротьбу політичні. Вони спорудили проти господарського двора барикаду, і 2-ий та 3-ій лагпункти з'єдналися.

Викликані з Кенгіру солдати будівельного батальйону відмовились стріляти на повстанців, і їх прийшлися забрати.

Злодії і політичні скріпили свою дружбу спільно проліятою кров'ю. Жінки стали поруч повстанців. У їдалні виписані на газетах великими буквами з'явилися гасла: „Хлопці, бийте чекістів!” Години свободи. Кайдани попадали з рук і ніг! „Поки ми виступаємо проти Караганди, — заявляли „помірковані” — з нами ще розмовляють, але якщо ми скажемо, що невдоволені Москвою, нас усіх закопають в цьому степу.”

Ми довідуємося, що з центру прилетіли генерали. Вони вважають, що наші вимоги цілком справедливі „Звірі” — кричить Люба Бершадська. Проте, генерали погодились судити карателів, не замикати на ніч бараків, залишили проломи між зонами. „Так, братці, чого ще нам треба? Ми перемогли!” — кричать одні. Інші похитують головами і говорять: „Обман, обман!” А у вівторок 18 травня всі лагпункти вийшли на роботу.

Проте, вернувшись з роботи, арештанті побачили, що всі проломи замуровані, розбиті ліхтарі відновлено, на кінцях заборонених зон поставлено вартових з командою: відкривати вогонь!

Але перед присмерком розляглися по табо-

ру розбійницькі посвисти — і наглядачі здригнулись і повтікали з зон.

Цієї ночі пройшли підкопами всі стіни і знову з'єднали всі лагпункти і господарський двір. Пробили також стіну в 4-ий лагпункт. В'язні громили кабінети слідчих. Звільнено з тюрми і тих, хто завтра мав стати на чолі повстання: колишній полковник червоної армії Капітон Кузнецов і колишній старший лейтенант Гліб Слученко.

У великій їдалні відбулися вибори Комісії для переговорів з начальством і для самоврядування. Її вибирали може на кілька годин, але судилося її стати 40-денною урядом кенгірського табору.

Кузнецов, очевидно, зразу, прийняв сторону нечисленних ортодоксів: припинити випуск листівок, поборювати антисоветський і контрреволюційний дух тих, хто хоче використати події. — „Порятунок наш в лояльності”, — казав Кузнецов — Ми повинні вести переговори з московськими представниками, як належить советським громадянам”.

Чи ввійшли до цієї Комісії головні, справжні надхненники повстання? Очевидно, ні. Центри, а особливо український (в усьому таборі росіян було лише більше як четвертина) залишились самі по собі. Михайло Келлер, український партизан, що з 1941 року воював то проти німців, то проти совєтських, а в Кенгірі прилюдно зарубав стукача,* приходив на засідання Комісії як мовчазний спостерігач від головного штабу.

Всі бригади залишились як були, але стали називатися роями, бараки — загонами, і призначено командирів загонів, що підлягали Військовому відділові. Начальником усіх загонів став Михайло Келлер. Беручи під увагу особливість мужської психології, що при жінці мужчина не втікатиме і взагалі проявить відвагу, пікети творилися мішані. А жінок у Кенгірі виявилось багато не тільки горластих, але й відважних, особливо серед українських дівчат, яких була і жіночому лагпункті більшість.

У Технічному відділі займалися підготовою зброї — списи, ножі, шаблі, молоти на довгих ручках, „міни” з реактивів. Щоб піднести на

* Стукач — донощик

(Продовження на 22 ст.)

Володимир Мартин

РОСІЙСЬКІ ДИСИДЕНТИ І САМОСТІЙНІСТЬ УКРАЇНИ

(Продовження)

ТРИКА НАЙВИДАТНІШИХ

Серед усіх російських дисидентів світової слави досягли академік Андрей Сахаров, письменник Олександр Солженіцин (обидва лавреати нобелівських нагород) і історик Рой Медведев (не плутати з генетиком і братом-близнюком Жоресом Медведевим). Всі три є представниками трьох різних течій, які можна умовно назвати: а) демократично-ліберальною, б) національно (чи навіть націоналістично)-традиційною та неомарксистською (чи ленінсько-марксистською); інші групи дисидентів, як, наприклад, прихильники т.зв. „християнського руху” чи різні „демократи”, а то й фашисти-шовіністи, таких видатних постатей не дали.

Солженіцин у „Листі до вождів Советського Союзу”, датованому 5. IX. 1973 р., многократно підкреслює, що причиною всіх лих і неполадок в ССР є, мовляв, ідеологія (марксизму-ленінізму), і закликає відкинути зовсім цю чужу ідеологію та повернутись назад до морально-релігійних норм християнства і православ'я. Висуваючи концепцію інтенсивної розбудови „російського північного сходу”, Солженіцин, хоч і признає, що при опануванні цих теренів був „доконаний історичний гріх” (ст. 27 „Листа...”) в XVI сторіччі, каже, що цього гріха вже виправити ніяк не можна, і пропонує перенести центр уваги державних чинників на цей північно-східній терен з даліших континентів, а то й з півдня, „нашої країни”; в примітці під текстом (ст. 28) від додає, що таке перенесення уваги повинно допровадити до того, щоб ми (росіяни) „зняли свою опіку зі Східної Європи...” „а також не може бути й мови про „насильне втримування” в межах „нашої країни будь-якої окраїнної нації”. От вам й все!

Ані слова про те, хто є творцем цієї „шкідливої для Росії” ідеології (чи ж не росіянин, що взявся виправляти Маркса, якого навіть повністю в ССР не публікується), чи хто використовує цю „ідеологію” для поширювання впливів і володіння того народу, який колись називався „москвинами”, згодом „рускими”,

„росіянами”, а тепер „совєтськими” людьми, — так немовби „ідеологія” висіла десь у повітрі чи в міжпланетних просторах без опертя на конкретний народ чи його провід.

Тезу Солженіцина про те, що „всьому винна ідеологія”, заперечують як Сахаров, так і Медведев, кожний з інших позицій; академік Сахаров у брошурі „Про лист Олександра Солженіцина до вождів Советського Союзу” (Кроніка-прес, Нью Йорк, 1974) стверджує, що ідеологія вже давно стала для правителів ССР лише вигідною фасадою, своєрідним ритуалом честолюбних і користолюбних прагматиків, для яких покликання „на ідеологічну стійкість” заступають „присягу на вірність”, що має на меті скріплювати „кругову поруку” лицемірів (порівняй Дж.ласа „Нова кляса” і „Недосконале суспільство”). Нав’язуючи до уболівань Солженіцина про страждання і жертви „саме російського народу”, спричинені ніби фальшивою ідеологією, Сахаров мужньо підкреслює, що всі страхіття розкуркулювання, голоду і терору, війни, переслідування вірних і т.п. „в тій самій мірі торкнулися і російських і неросійських підданих Советської держави”.

А такі акції, — продовжує Сахаров, — як насильна депортация, геноцид, боротьба з національно-визвольними рухами, придущування національної культури — ось це „навіть в основному привілей саме неросіян”, сумнівної вартості „привілей” різних нацменів терпіти знищання тих російських колоністів, які переселяються на чужі території, посідають найкращі посади, заселяють чужі міста і навіть не пробують вивчати мову населення, серед якого живуть, а накидають своє „старшобратьство”, часто-густо з допомогою органів адміністрації та КГБ, цьому населенню, зневажаючи його мову, традиції, побут тощо, — можна б доповнити.

Історик Рой Медведев, який є автором двох грубезних книг п.н. „Під суд історії”, написаної ще в 1968 р., і новішої „Книги про соціалістичну демократію” (обидві перекладені англійською мовою), запевняє, що ідеологія марк-

сизму-ленінізму є добра, а всьому винен тільки Сталін, який цю ідеологію „попсував” чи навіть просто заперечив, і вистачить тільки повернути до чистого „ленінізму-марксизму” — і все буде гаразд.

Спір про те, чи ідеологія шкідлива, чи ні, чоміж цими трьома, нагадує дещо спори середньовічних схолястиків про те, скільки янголів може вміститись на вістрі голки; ні один із них не розглядає питання ідеології доглибинно. „забуваючи”, що історія Московії-Росії-ССР від віків користується різними „ідеологіями” як рушійними силами для мобілізації мас з метою поширювання імперії. Спершу це була горезвісна московська теорія III Риму („два убо Рима падоша, а третій стоїт, а четвертому не бути”), створена в першій чверті XVI стор.¹⁾) яка впродовж кількох століть унапрямлювала агресивну державну політику московських царів, — згодом такою державною ідеологією став російського зразка „панславізм”, що його навіть і большевики витягнули з архієу під час Другої світової війни; — а з поєднання теорії „III Риму” з практикою „III Інтернаціоналу” виникла мобілізуюча до агресії нова (хоч і не зовсім) „ідеологія” так званого марксизму-ленінізму, яка під час Другої світової війни отримала ще й беззастережну підтримку російського православ’я, також агресивного і нетолерантного впродовж віків.

Отже, в світлі історичного досвіду і численних наукових праць несерйозно виглядають твердження Солженицина, що всьому, мовляв, винна „ідеологія”. Він, перебуваючи тепер на Заході, повинен перестудіювати твори хоч би такого російського мислителя, як Ніколай Бердяєв²⁾ про „русскую ідею” і походження російського комунізму-большевизму.

Чому вони мовчать?

Нема сумніву, що всі російські дисиденти достатньо ознайомлені та свідомі важливості національного питання в ССР, бо цій проблемі „нові царі в Кремлі” присвячують особливу увагу, організуючи всесоюзні наукові конференції, випускаючи сотні, а то й тисячі книжок і брошур з виразним підкресленням, що, мовляв, тільки Советський Союз зумів „задовільно розв’язати” національне питання, яке

чимраз більше загострюється в усіх кінцях світу.

Отже, виринає природне питання: чому російські дисиденти дотепер так мало говорять на цю тему, чому вони досі не спромоглися на серйозне обговорення „розв’язки національного питання” большевиками від Леніна до Брежнєва — приймають вони за свої писання Леніна-Сталіна, а чи може схвалюють „ідеологію” Брежнєва про „нову історичну спільність —sovets’kij narid”!? Стара римська приповідка каже, що хто мовчить — погоджується, значить їхню мовчанку, мабуть, слід розуміти як повне погодження з Брежнєвим і його „розв’язкою” масового етноциду, лінгвіциду і нищення історичної пам’яті всіх неросійських народів в ССР. Як доказ можна пригадати, що статтю проф. Марка Пераха, який живе тепер в Ізраїлі, на тему „Чи буде катастрофою для Росії розвал її колоніяльної імперії?” (у відповідь на згадувану вище статтю Ігоря Шафаревича) не погодилось видрукувати ні одне російське видавництво в Європі та ЗСА, ані редакція журналу „Континент”.

В питанні самостійності України обидва редактори цього журналу (Максімов і Некрасов) заторкують тільки маленький краєчок проблеми, і то у розмовах, а не у власних статтях. а Солженицин, в якого, за його власними словами, „українське і російське поєднуються... і в крові, і в серці, і в думках...” (Гулаг, част. V, ст. 49), каже нам, що не вся Україна — є справді Україною.

Воїстину хочеться, парофразуючи Шевченка, сказати йому: „Амінь тобі, великий муже, великий, славний, та не дуже!...” — не ти рішатимеш про те, кудою тяжітимуть „лівобережні області” до Росії чи таки до України, кудою тяжітимуть нащадки славних запоріжців з Кубані, — а таки вони самі, так, як рішали в національно-визвольних революціях 1917-1920 рр.

Українці останньої чверті ХХ століття вже не ті самі, що були 75 років тому, навіть якщо вони під страшною пресією російських шовіністів і мову рідну забули. Ірландці давно втратили мову, але почуття окремішності не втратили і свою власну державу таки вибороли і не перестають боротись. Так само і жили від-

Вол. Савчак

„ТРЕТИЙ СВІТ”

В останньому чвертьстолітті чимраз частіше зустрічається в пресі, радіомовленні та телевізії більші чи менші згадки про „третій світ” народів-держав нібіто „не пов’язаних” ні з західним блоком держав економічно розвинених, з демократичним державним ладом, ні зі східним блоком держав, керованих Москвою, з т. зв. комуністичним державним ладом і плянованою „новими царями” в Кремлі економікою ***** будували і завзято обороняють свою державу, між іншим теж і проти диявольських плянів „нових царів” у Кремлі. Чому українці мали б бути гіршими від ірландців чи жидів?! Подумай добре, великий муже, великий славний — та не дуже, — а побачиш, що надходить кінець і російської імперії хоч як російські дисиденти бажали б зберегти її незайманою.

¹⁾ Московська теорія III Риму українською мовою найповніше висвітлена у вісімох збірниках різних авторів, що їх у 1950-их роках видала друком (окремими випусками) „Церковно-Археографічна Комісія Апостольського Візитатора для українців у Західній Європі” в Мюнхені; там же численна література чужими мовами.

²⁾ Ніколай Бердяєв (1874-1948), видатний російський мислитель, який був „видворений” з СРСР в 1922 р. і до своєї смерті проживав у Франції (історія „видворювання” повторюється!), є автором майже десятка філософічно-соціальних трактатів, перекладених на різні світові мови, а між ними й двох праць, заголовки яких подано в тексті.

Також і українські науковці писали на ці теми, щоб згадати тільки таких як: а) Борис Гомзин, „Большевизм — органічне московське явище”. (Ганновер, 1957, 61 стор. великої вісімки), — б) Олександер Юрченко, „Проблема інтернаціонального й національного в большевизмі”. (Мюнхен, 1955, 22 стор. малої вісімки), в) Юрій Бойко, „Російські історичні традиції в большевицьких розв’язках національного питання”. (Париж, 1964, 175 стор. малої вісімки).

Англійською мовою з'явилась праця трьох авторів: Юрія Бойка і Олександра Кульчицького (обох професорів УВУ) та Олександра Сулими, викладача УТГІ під збірною назвою: *Russian Bolshevism* (Verlagshaus Bong & Co. Munchen; 336 pp.) з двома статтями проф. Бойка і по одній проф. Кульчицького та О. Сулими.

державного капіталізму та вбивчого колектизму.

У половині серпня ц. р. з’їхалися до міста Кольомбо, столиці Цейлону (офіційна назва якого тепер Срі-Лянка) голови держав цього „третього світу” і там ухвалили резолюції-вимоги до держав західного блоку, але без будь-яких згадок про колоніальний стан народів у російській тюрмі народів Азії та Європи. Тому, що чимало з тих резолюцій-вимог своїм змістом до живого нагадують більшевицькі „льозунги” з часів революції 1917-18 років чи навіть і з пізніших часів сумної слави т. зв. комунізмів (комітетів незаможників), льозунгів, які стали знаряддям нищення незалежного українського селянства, слід приглянувшись близче до цього „третього світу”, в якому гуртується різнопідні елементи невдоволених, починаючи від чисто комуністичних Північної Кореї, Куби чи Югославії, а кінчаючи такими виразно протикомуністичними державами як Єгипет, президент якого, Садат у 1972-му році нагнав усіх советських „дорадників”-шпигунів і прочистив свою державу від комуністичних агітаторів.

Дещо історії

Початки організації, — ще доволі свободної, — цього „третього світу” сягають квітня 1955 року, коли в місті Бандунгу (Індонезія) зібралися представники 29-ох держав Африки і Азії, які лише кілька років перед тим стали незалежними у виконанні „деколонізаційних” ухвал ООН, на першу конференцію „кольорових народів”. На тій конференції ухваливали резолюції про ліквідацію мілітарних блоків, заборону ядерової зброї, проти колоніалізму, расизму і економічної експлуатації, за самовизначення всіх народів з похвалами під адресою „візволильних сил” (ближче неокреслених) тощо. Цікаво, що в той час комуністичний Китай спротивився допущенню до конференції Советського Союзу, який дуже хотів туди пролізти, щоб смажити свою печенью на чужому вогні; червоний Китай виразно поставив справу про недопущення СССР на принципі расовому, бо

— мовляв — російська червона імперія це держава білих, дармащо в жилах москалів є чимало монгольської крові.

Протягом наступних кількох років до народів „третього світу” прилучилася Югославія під проводом Тіта, з яким Хрущов зумів якось погодитися після смерті Сталіна. Саме Тіто зорганізував другу конференцію „непов’язаних” держав у 1961-му р. в Београді. В тій конференції взяло участь тільки 25 держав і на ній м. ін. проголосили визвольні війни „справедливими”, що може мати далекосягле значення також для справи визволення України в справедливій війні.

Третя конференція відбулася у 1964-му році в Каїрі з участю 47-ох держав. На ній учасники домагались м. ін. закінчення „бльокади” Куби і „деколонізації” Пуерто-Ріко американськими „імперіялістами”, зірвання дипломатичних і торговельних зносин з Південно-Африканським Союзом і Португалією, ліквідації англо-американської військової бази на одному з островів Індійського океану та визнання за кожною державою права „націоналізувати” (удержавлювати) її природні ресурси, розбудо-

вувані та використовувані західними капіталістичними підприємствами.

Після шестирічної перерви четверта конференція 53-ох держав відбулася в 1970-му році у столиці невеликої південноафриканської держави Замбія (колишня голляндська колонія Північна Родезія, що в 1964 році стала незалежною), і від того часу конференції відбувались чимраз частіше: у 1973-му році в Алжирі з участю вже 75 держав і в 1975-му році в Лімі (столиця Перу) з участю 82-ох держав, на яку допущено в характері повноправного члена Палестинську Визвольну Організацію, створюючи таким чином вийняток від дотеперішньої засади, що членами „третього світу” є тільки держави, розташовані на окресленій території.

Що являє собою „третій світ”?

На згадану, сьому за чергою, конференцію запрошено аж 86 держав, з яких 85 — це держави Елизького Сходу, Азії, Африки і Латинської Америки, а тільки одна Югославія представляє Європу і білу расу. Африканські держави і державки (деякі мають менше як мільйон населення) становлять рівно половину запрошеніх і в сумі нараховують приблизно 297 мільйонів населення, що не стоїть в ніякій пропорції до, наприклад, Індії з населенням понад 620 мільйонів, вже й не згадуючи про Китай, про кількість населення якого вчені тільки додгаються, оперуючи цифрами 700 до 900 мільйонів.

З азійських держав запрошено тільки 14, бо з невідомих причин на конференцію не запрошено Пакістану, Ірану, Японії і навіть Китаю (ні комуністичного, ні націоналістичної Тайвані). Коли зважити, що Північна Корея, де вже понад чверть століття панують комуністи, а також В'єтнам, Ляос і Камбоджа, які тільки недавно „удостоїлися” комуністичного ладу, беруть участь в конференції „непов’язаних” держав, а комуністичного Китаю навіть не запрошено, то стане очевидним, що організатори цьогорічної конференції уважно прислухались до бажань Кремлю, який робить все, що можливе, щоб протидіяти впливам Пекіну серед кольорових народів; Москва по 21-му році відплатилась Китаєві за Бандунгську конференцію.

З Центральної та Південної Америки брало

ПОЕЗІЇ З УКРАЇНИ

**

Відчай!...
Не треба жадних свідчень!
Сто роздоріж.
Відчай! —
До горла ніж —
Ріж!
Це гірш, ніж суд Лінча.
(Часу бриж.
Часу дрож.
Синій бризк
Червоних рож).

І знову відчай.
Куди біжиш,
Мрево космічне?
(Часу бриж.
Часу дрож.
Чорний бризк
З червоних рож)

Мрево... Мрево...
О рятуйте, дерева,
Сто узвиш,
Сто роздоріж!

Остап Невідомий

участь тільки 8 держав, а серед них „непов'язаний” слуга Москви Фідель Кастро. Разом тих 8 держав репрезентують 57 мільйонів населення, в чому Аргентина і Перу мають 42 мільйони, а Куба понад 9 мільйонів; інші — це Панама, Сурінам і Явіана (кол. французька) та острови Джамайка, Тринідад і Тобаго, невеликі ні кількістю населення.

З обширу Середземного моря і Близького Сходу брали участь 20 держав, включно з Югославією, Мальтою, Кипром та всіми державами Аравійського півострова, що з них деякі мають по 100 чи 200 тисяч населення, в більшості кочовики.

Як видно з цього короткого перегляду, держави „третього світу”, не зважаючи на їх число (майже дві третини членів ОН), являють собою різномірну мішанину інтересів і цілей. часто зовсім протилежних. В більшості вони мілітарно слабі, а економічно вбогі (за винятком тих, що мають нафтові поля, як Кувайт чи Об'єднані Емірати на Аравійському півострові).

А проте, на форумі ОН ці держави виступили всі разом однозгідно при голосуванні над резолюцією, якою сіонізм засуджено як расизм; перед цьогорічними Олімпійськими ігрищами чимало тих держав відкликали свої команди спортивців з мотивів чисто політичних і навіть не зв'язаних прямо з самими ігрищами. Слід сподіватися, що в майбутньому таких спільніх виступів може бути більше, бо в царстві московського ханату наполегливо вивчають проблематику держав „третього світу” у всяких „наукових” інститутах і в університеті „приязні” імені Патріція Люмумби.

Кремлівські вожаки не тільки вивчають і уважно слідкують за розвитком настроїв серед „непов'язаних” держав третього світу, але через свої „втички” вроді Фіделя Кастро чи північнокорейського президента і „маршала” (за взором Сталіна) Кім-Гль-Сунга відповідно впливають на політично малограмотних представників кольорових народів, намагаючись перетворити кожну конференцію на форум, з якого безупинно атакують Захід, а зокрема ЗСА за справжні чи й видумані „провини”. З тим нові царі в Кремлі зовсім не криються, заявляючи, що це є „ідеологічна боротьба” глобальних масштабів.

А керівники і архітектори американської закордонної політики замість на тому самому форумі „підняти рукавицю” тої ідеологічної війни, виказуючи імперсько-колоніальний характер московсько-советської „тюрми народів”, — „мовчки чухають чуби” і дивуються, чому їхній престиж постійно падає.

ПОМЕР св. п. інж. СЕРГІЙ КВАСНИЦЬКИЙ

18-го серпня ц. р. на 79-му році життя помер у Форті Лаудердейлі на Флориді і похований 20 серпня на кладовищі Меморіал Гарденс св. п. інж. Сергій Квасницький.

Похорон і парада відправив настоятель УПЦеркви в Маямі о. Михайлло Михайліюк, над труною виголосив прощальне слово д-р Р. Малашук від ОУВФ, а від Відділу ООЧСУ в Маямі Володимир Трач. На поминках від української громади промовляли секретар Відділу ООЧСУ в Маямі Василь Бацвин, організатор УНПомочі, відчитавши мій прощальний лист.

Похорон був дуже урочистий, з участю численних друзів Покійного.

С. п. інж. Сергій Квасницький народився в с. Іванівці на Поділлі в українській родині, де зберігались стародавні народні традиції. Був великим патріотом і визначним громадсько-політичним і церковним діячем. На Західній Україні під польською окупацією в м. Дубні був директором української кооперації, а переїхавши до Америки, до Боффало, працював як голова Відділу ООЧСУ. В 1968 р. разом з Дружиною перетікав на Флориду і замешкав у Форті Лаудердейлі.

Інж. С. Квасницький закінчив духовну семінарію в Кам'янці Подільському, а після того здобув високу освіту в діллянці економіки і журналістики.

Покійний інж. Квасницький був надзвичайно скромною, працьовитою і дуже здібною людиною. В Маямі і околицях був він співорганізатором Українського Визвольного Фронту, Відділу УНПомочі, АБН, УККА, головою Контрольної комісії Відділу ООЧСУ. Виступав з доповідями на громадсько-політичні теми, організував українські імпрези, писав промови і доповіді для інших українців.

В українській пресі вмістив сл. п. С. Квасницький численні статті, есеї, спомини, репортажі. Був постійним співробітником „Вісника ООЧСУ”, де систематично друкував статті на теми міжнародного і внутрішнього положення під своїм іменем прізвищем або під ініціалами С. К.

Безкомпромісний супроти ворогів-окупантів України, московсько-більшевицьких імперіалістів, сл. п. С. Квасницький був батьком українських революційних націоналістів на Флориді.

С. п. Сергій Квасницький довгий час хворів на серце і дуже сумував за свою покійною Дружиною-господинею, ідейною і активною патріоткою,

Ярослав Курдідик

ЯК ЗАПОРОЖЦІ ЗДОБУЛИ ДЮНКЕРК У 1645 РОЦІ

Ще за десять років до тієї славної події, коли запорізькі козаки взяли штурмом Дюнкерк, Франція проголосила війну Еспанії, щоб звільнити Фландрію та узбережжя Північного моря від еспанського володіння, що стало тоді життєвою необхідністю для всіх країн Західної Європи.

П'ятитисячне еспанське військо, що перебувало тоді в Дюнкерку, чинило нечувані свавілля на суходолі і на морі. Еспанські військові кораблі, як пірати, нападали на торговельні судна не лише Франції, але також Голландії і Великобританії. Уся заморська торгівля була під постійною загрозою.

Це був той час, коли Еспанія ставала могутньою морською державою і боролась за незалежність від чужоземних загарбників. Та Голландія, Франція і Великобританія не спромоглися вигнати еспанських колонізаторів. Тоді Франція запросила до себе на військову службу запорізьких козаків. А треба пригадати, що слава про геройчні походи запорожців в ті роки громіла на ввесь світ.

Ініціатива запрошення козаків на військову службу до Франції вийшла від графа де Бреже, французького посла при польському королівському дворі. Він і порадив прем'єр-міністріві Мазаріні провести про це переговори з польським урядом. Королівський уряд дав згоду, а коштовий отаман Січі Сірко теж погодився.

В архіві французького міністерства закордонних справ залишився лист посла де Бреже, в якому він повідомляв про свою зустріч з Богданом Хмельницьким. У листі він писав:

„Цими днями був у Варшаві один із старшин козацької нації, полковник Хмельницький, про якого я мав честь писати Вашій Ем'ненції. Він був у мене і я мав з ним дві розмови. Це людина освічена, розумна і дуже сильна в латинській мові, яка допомагала своєму чоловікові і сама невтомно працювала для визволення України від московської окупації.

Покійний Сергій Кvasницький залишив по собі серед української громади і численних друзів глибокий жаль і смуток. Вічна Іому пам'ять!

М. Гікавий

кій мові. Що стосується служби козаків у Його Величності, то, якщо війни з турками не буде, Хмельницький готовий допомогти мені в цій справі”.

Далі з цього архіву відомо, що в березні 1645 року Хмельницький, Сірко і Солтенко через порт Гданськ поїхали морем до Франції. Подорож завершилась договором. Французьке командування погодилося взяти 1800 піших козаків і 800 кінних, зобов'язавшись платити по 12 талерів рядовому козакові та по 120 талерів полковникам і сопливим. В стратегію і тактику ведення бою козаками французьке командування дало згоду не втручатися. Об'єктом штурму визначено фортецю Дюнкерк.

Збереглися навігаційні мапи і малюнки фортеці Дюнкерку з XVII століття. Вони й допомогли встановити деталі штурму.

В архівах французького міністерства закордонних справ, у „Реєстровому відділі Польща” збереглися лише деякі відомості про події цього геройського десанту.

Запорожці в жовтні 1645 року їхали на кораблях типу „Флейти” із порту Гданськ до Кале. Біля Дюнкерку еспанські патрульні судна напали на них, не знаючи, з ким мали діло. Сірко і Солтенко примушенні були оборонятися. У міжчасі Сірко наказав козакам вивісити на щоглах білі прапори, щоб виглядало, ніби вони здаються. Як тільки еспанські кораблі наблизилися до козацьких „флейт”, козаки вступили в бій і всіх еспанців полонили. Потрапив у полон і командир фортеці Мордено. Флагманський корабель Сірка був так важко пошкоджений, що запорожці були змущені причалити до берега.

Вихід був тільки один — штурмувати фортецю зненацька вночі. Сірко з частиною козаків пересів на ворожі сторожові судна. Морденові наказали стати на капітанському містку і крізь канал ввести судна до фортеці. Так у нічній темряві їм вдалося пробратися по каналу і оминути головні оборонні башти.

В цей час почався морський відплів і судна полковника Солтенка сіли на мілині. За наказом Сірка запорожці Солтенка висіли на су-

ходіл і пішли в обхід фортеці. За містом вони підпалили вітряки і будинки, що почали горіти мов смолосики. Це помогло освітити запорожцям увесь театр воєнних дій.

Точко о годині 2-ї по півночі місто Дюнкерк розбудили постріли з гармат і рушниць. По вузьких вулицях зацокотіли кінські підкови і рознеслися крики, яких ніхто з мешканців не розумів. Поміж будинками бігали, вимахуючи кривавими шаблями, чужинці у широких червоних, зелених і синіх штанях, жупанах і шапках. Вони не чіпали цивільного населення, але всіх еспанців забирали в полон, а тих, хто вступав з ними у бій, переважали своїми силою, звинністю і таким бойовим хистом, що після коротких і кривавих сутичках всі еспанці піддалися.

Так у жовтні 1645 року запорізькі козаки оволоділи фортецею Дюнкерк, своїм штурмом довершивши те, чого не були в силі виконати три тодішні морські держави разом — Франція, Голландія і Великобританія.

*****

Я. Г.

ПРАВДА ПРО УБИВСТВО ЛЬВІВСЬКИХ ПРОФЕСОРІВ

В паризькім польськім журналі „Культура” з червня 1976 р. вміщено статтю, яка має заголовок: „Мілена Рудницька о мордзе професору львовськіх”, лист до редакції „Культури”, листи до Мілени Рудницької і телефонічні з нею розмови Владислава Желенського, кол. прокурора у процесі в справі вбивства міністра Перецького у Варшаві.

Дивно і не людяно, що п. Желенський вибрав собі для доходжень у справі вбивства львівських професорів Мілену Рудницьку, кол. посолку до польського сейму саме в той час, коли вона перебувала у шпиталі внаслідок тяжкого автомобільного випадку.

Одержані від Желенського лист Мілена Рудницька вимагала від нього телефонічної розмови. Можна собі уявити перебіг тієї розмови, коли пані Мілена була відома із лихого слуху, який у недузі певно ще більше погіршився. Прокурор Желенський, що його стрижком був один із розстріляних професорів Тадеуш Бой Желенський, твердив, що, згідно з заявою

СС унтерштурмфюрера Кучмана в р. 1942, про скрипційний список зладили львівські українські студенти, і пресив пані Мілену Рудницьку допомогти вияснити це масове убивство „в ім'я людяності”.

Хвора відповіла, що не розпоряджає ніякими даними і що в цій справі не може йому допомогти. Як заявив Желенський, іх розмова мала незвичайно щирій і сердечний характер. Пані Рудницька висказала побажання, щоб Желенський зустрівся з її братом Іваном Кедрином-Рудницьким, який мав прибути у Париж з Нью Йорку 27 травня 1976 р. Пані Мілена говорила, що наше суспільство повинно зрозуміти, що його обов’язком є вияснити ролю українців в убивстві львівських професорів — але питання, як це зробити? Загал української суспільноти на еміграції і т. зв. публічна опінія, сказала пані Мілена, находитися під командою бандерівців, а дві інші групи не є ліпші, і радила звертатись до товариств, до спископів, до Католицької Церкви, оо. Василіян. Церква, сказала вона, повинна кинути клятву на тих, що брали участь в убивстві. На це відповів їй Владислав Желенський: „Наші народи вже не сплетені на одній землі, але сусідують і мають такі самі цілі: свободу і незалежність. Вони повинні злучитися приязню і взаємною пошаною”.

На цьому скінчилася переписка і телефонічна розмова Желенського з Міленою Рудницькою.

Були з польського боку різні здогади щодо спричинців убивства львівських професорів. Посуджувано поліційного німецького достойника Оберліндра, однак польський суд його виправдав. Берлін, губернатор Франк ? В дійсності, як це перевірено, річ малася так: Коли зі Сходу наблизялися до Львова большевики, а з Західу — німці, львівський арцибіскуп Більчевський скликав польську еліту, між нею львівських професорів на нараду. Були різні пропозиції. Професор політехніки Казімерж Бартель, той самий, якого Юзеф Пілсудський кількаразово покликував на становище прем’єра, коли бунтувалися „пулковніци”, заявив, що поляки повинні йти рука-в-руку з большевиками, бо, мовляв, москалі є так, як і поляки, слов’яни.

Німці зайняли Львів скоріше, як большеви-

I ОДИН В ПОЛІ ВОЇН!

(Акція проф. Ст. Горака в обороні Нескорених)

На минулорічній конвенції Американської Асоціації для Поширювання Студій Слов'яно-зnavства (т. зв. AAACC), що відбувалась в жовтні м. р. в Атланті, наш відомий і заслужений для української науки проф. д-р Степан Горак зі Східньо-Іллінойського університету запропонував резолюцію в справі нескорених в Україні, запроторюваних до тюрем, концентраційних таборів і „психушок” за їхні протести в обороні рідної мови і культури, проти незаконних дій московсько-боловицьких режимників усяких мастей.

Покликаючись на те, що стаття 125 советської конституції „гарантую” громадянам ССР „свободу слова”, в проекті резолюції називається поіменно 26 осіб (серед них 5 жінок і 3 жідів), а саме: Ніна Строката-Караванська, Ірина Стасів-Калинець, Надія Світлична-Шумук, Стефанія Шабатура, Ірина Сенік, Семен Глузман, Михайло Штерн, Олександер Фельдман, Валентин Мсроз, Ігор Калинець, Вячеслав Чорновіл, Святослав Караванський, Євген Пронюк, Василь Лісовий, Євген Сверстюк, Василь Рубан, Іван Світличний, Зорян Попадюк, Василь Стусь, Іван Семанюк, Олександер Сергієнко, Михайло Осадчий, Зіновій Антонюк, о. Василь Романюк, пастор Василь Здоровець і

*****
ки. В їх руки потрапив протокол наради, яку скликав арцибіскоп Більчевський. З цього протоколу вони відписали прізвища учасників наради, і їх всіх, на чолі з проф. Бартлем — розстріляли...

Так через свою власну необережність згинули польські професори, чого пок. Мілена Рудницька не знала. Не знав теж її брат Іван Кедрин-Рудницький, який у своїй книжці „Життя, події, люди” присвячус кол. прокуророві Желенському аж 7 сторінок.

*****
ПОДОБАЄТЬСЯ ВАМ НАШ ЖУРНАЛ?
ПЕРЕДПЛАТИТЬ ЙОГО ВАШИМ
БЛИЗЬКИМ

Володимир Дяк — та закликається членів асоціації AAACC стати на їх захист.

Цю резолюцію провід Асоціації розіслав на голосування до понад 4200 членів, визначаючи реченець 9 серпня для переслання голосів підтримки. В такий спосіб один мужній голос проф. Горака відбився широким відгомоном серед інтелектуальних кругів людей, що професійно цікавляться славістикою, яка вже перестала бути ідентифікована з „русиликою”!

Слід додати, що проф. д-ра Степана Горака запросила Міжнародня Комісія Славістичних Студій з осідком у Парижі виголосити на цюму міжнародному форумі наукову доповідь. На конвенції, яку плянується відбути в травні 1977 року в Беляджіо (Італія), має виступити тільки 8 американських істориків Росії та Східної Європи, а серед них власне проф. Горак, що є не абияким успіхом не тільки його персональним, але й української науки і української справи взагалі. Проф. Горак вже чотири роки очолює ним же створену наукову організацію для Студій Справ Национальностей в ССР і Східній Європі, яка є афілійована з AAACC та американським історичним товариством і видає піврічно журнал „Нешоналітіс Пейперс”; крім цього він публікує постійно свої статті в „Східно-Європейському Квартальному”, в „Кеннеді-Славонік Пейперс”, в „Славік Рев'ю” та ін.

НЮЙОРКСЬКА ОКРУГА ВІДЗНАЧИЛА РІЧНИЦЮ 30-ГО ЧЕРВНЯ

(АВБ) Цього року ньюйоркські клітини ОУВФ вирішили відзначити пропам'ятну дату проголошення Акту відновлення української держави 30-го червня 1941 року святом на Оселі СУМА в Еленвілі. Це свято відбулося в неділю 4-го липня.

Ранком сотні громадян і сумівської молоді, яка саме приготовлялася до відкриття свого першого літнього табору, взяли участь у Богослуженнях. В своїх каплицях отці І. Ткачук і д-р В. Гавліч ЧСВВ виголосили після відправ проповіді.

Згодом чисельно зібрана громада перейшла до великої зали недавно збудованого будинку. На тлі гарно прикрашеної сцени п. Качор, голова 2-го Відділу ООЧСУ в Ню Йорку відкрив імпрезу і попросив до виголошення святочного слова д-ра Анатоля Бедрія, голову Американських Приятелів АВН.

Доповідач вивів стрижневу ідею українських ви-

звольних змагань, а саме ідею самостійної соборної української держави, від писань Міхновського, Донцова, почерез Акт 22-го січня, політику й чин Симона Петлюри, Євгена Коновальця, Степана Бандери і Романа Шухевича. Прелегент підкреслив той факт, що ідея української національної держави є стрижневою для покоління шестидесятників на чолі з Василем Симоненком. За неї переслідують тисячі політ'язнів. Д-р Бедрій навів численну документацію про те, що ці молоді люди розуміють, що центральною справою українського руху мусить бути відновлення української суверенної держави, бо щойно в такій державі будуть розв'язані всі соціальні, політичні й економічні проблеми. Як видно з підпільних і самвидавних писань, велику роль відіграє в Україні збереження традиції боротьби за власну національну державу, в ланці якої чинили, які проголосили Акт 30-го червня, займають важливе місце.

Далішою програмою проводив К. Василик, голова Осередку СУМА в Нью Йорку. Дівочий жвартет Осередку СУМА в Іонкерсі відспівав народні пісні „Тебе нема” і „Ой Романе, Романочку”. Танцювальна група молодшого юнацтва СУМА з Іонкерсу під мистецьким керівництвом Володимира Уздейчука виступила з двома точками: „Козачок” і „Верховина”.

Відмінним і ефектовним був виступ ансамблю бандуристів з Ірвінгтону, Нью Джерзі, під мистецьким керівництвом Володимира Юркевича. Ансамбль виконав пісні: „Стойть явір над водою”, „Заплакали карі очі” — повстанська пісня, „Крізь села дорогами” — пісня Першої дивізії та „Ішов козак по тайком” — жартівлива пісня.

Останньою точкою був добре підготований монтаж акторки Грини Кононів п. з. „Нескорені”, текст якого написала Ганна Подолянка. Виконавці: старші юначки Осередку СУМА в Ірвінгтоні. В ролях відомих жінок-політ'язнів виступали Оля Кормило, Сяня і Любі Генсзор та Юля Кучерява. Анонімний гурт жінок-політ'язнів складали Стефа Дідоха, Гілда Мінч, Джоусі Мінч і Дана Кличко. Заповідала Орися Кучерява. При фортеці Тарас Левицький. Закінчено свято відспівання національного гімну.

АВТА, АЛЕ — ДЛЯ ВИБРАНИХ

Між 1970 і 1975 рр. продукція пасажирських авт у Советському Союзі майже почтівилась — з 352,000 до 1,200,000, завдяки збудованій італійською фірмою Фіят автомобільній фабриці. Тепер, однак, советський уряд вирішив покласти кінець швидкому поширенню автомобілів. На найближчу п'ятирічку, до 1980 року, збільшення продукції пасажирських авт обмежено 3% на рік. Це означає, що на кінець п'ятирічки число автомобілів у Советському Союзі досягне рівня, на якому була Америка в 1920 році.

МОНАРХІСТИ І КОМУНІСТИ В ОДИН ГОЛОС

„Росію населяє багато народів, і кожний з них має свою мову, свою культуру і свої традиції. Хід історії і спільність інтересів зв'язали їх в єдину співдружність. Великоруському народові, згідно з його чисельністю і вкладом у побудову і оборону цієї співдружності, по праву належить у ньому провідна роль, але ця роль не сміє бути на шкоду законним інтересам всіх інших народів, що замешкують нашу батьківщину, які в минулому внесли свій цінний вклад в її розвиток, висуваючи зі своєю середовища державних діячів, композиторів і мистців, науковців, письменників, композиторів. Бували часи, коли в нашій національній політиці допускалися великі помилки, що залишилися в пам'яті народів . . .”

Звідки це передруковано? З „Радянської України”? „Правди”? . . . Ні, це з „маніфесту глави Російського Імператорського Дому”, підписаного претендентом на російський престіл „Іого імператорською Високістю Владіміром”, що перебуває в ексилі в Еспанії.

Від Москви до Еспанії далеко, здавалося б, і від комуністів-большевиків до монархістів-чорносотенців, а, отже, думають і пишуть вони однаково. Бракус в „маніфесті” тільки „єдиного соціального народу”.

ТЕРОРИСТ, УБИВЦЯ, ВИКРАДАЧ ЛЮДЕЙ

Кореспонденти кількох газет перевели недавно інтерв'ю з представниками СіАйЕй у справі найвизначнішого терориста-убивці і викрадача людей, „Лліча” Карльоса Санчеза. Цей 29-річний латиноамериканець, за яким полює „Інтерпол” — міжнародна поліція, що охоплює 120 країн, перейшов комуністичний вишкіл і загрожує кожній державі західного світу включно зі ЗСА. Переконаний марксист, народжений у Венесуелі, він набув свій „фах” убивці на Кубі Фіделя Кастро, у палестинських атентатників і вsovєтському КГБ.

Карльос зробив свій кривавий „дебют” як терорист у грудні 1973 р., коли пробував убити в Лондоні сіоністського лідера.

У червні введений у його групу поліційний агент привіз французьку поліцію до Карльосового сковища в Парижі. Карльос убив двох поліцістів та агента і поважно поранив ще одного поліціста — шістьма пострілами. Після того він утік на Близький Схід, де зорганізував групу, яка атакувала у Відні головну квартиру Організації країн-експортерів нафти (ОПЕК). Цей рейд фінансували ливійські радикали, бо їхні арабські сусіди були занадто „м'які” сути проти ненависного Ізраїлю. Цю атаку описав штейх Закі Ямані, міністер Савді Аравії.

„Зненацька ми почули постріли, — сказав Ямані. — Я обернувся до дверей і побачив двох озброєних людей. Одним із них був Карльос і, поки він тримав

ШІСТДЕСЯТЬ РОКІВ ТОМУ

Іван Левадній

КИЇВ У 1916 РОЦІ

Йшов 1916 рік, третій рік всесвітньої хуртовини. Війна тривала з непослабною силою і на скоре закінчення її не було надій. Багато киян оплакувало своїх близьких, що загинули на фронті.

Київ був типовим запільним містом з властивими тогочасному запіллю нездоровими настроями. Вечорами Хрещатик, кінотеатри і театри міста були переповнені військовими, які хвиливо перебували тут і прагнули розважитись. Офіцерство, що їшло на фронт, розтринкувало гроші, в постачальних організаціях робились темні маніхазії. Масово з'являлись якісні підозрілі рестораники та кабаре. На Великій Підвальній вулиці, навпроти Золотих Воріт у сусідстві з будинком, де містилась редакція газети „Рада”, закритої в перші дні війни, відкрився в пивниці винний погріб „Іверія”, на Думській площі, на розі Хрещатицького завулку, недалеко будиночка, в якому 1846 року мешкав Тарас Шевченко, виріє шинок „Замок Тамари”.

Читацький ринок заливалася кримінально-пригодницька література. У газетних кіосках масово продавались книжечки про пригоди детективів. Убивства, грабування банків і мешкань багатіїв, фальшування грошей, викрадання дітей та молодих дівчат, інші злочини були тематикою цих книжечок. Героями цих видань виступали видатний англійський детектив Шерлок Голмс і американські детективи Нат Пінкертон, Нік Картер та Джон Вільсон.

Подібну тематику підносили і кінофільми. У кінотеатрі „Корсо” на розі Хрещатика і Прорізної вулиці висвітлювався великий фільм на

мене на „мушці” своєї пістолі, дівчина-терористка увійшла і сміючись заявила: „Я заб'ю двох!” — Карльос відповів: „Гаразд. Я уб'ю ще одного!”

Одинадцятьох закладників, які мали бути вбиті, австрійський уряд з чотирма співучасниками Карльоса відправив літаком до Алжиру, де їх зустріли як герой. Карльоса нагородили двома мільйонами доларів, а закладників відпустили.

„Інтерпол” припускає, що під теперішній час Карлос переховується на середземноморському острові Мальті, плянуючи чергові убивства.

6 серій „Вампіри” присвячені злочинну діяльність банди грабіжників, прозваних вампірами і боротьбу з ними знаменитого детектива Мазамета.

З відділеної лінією фронту Галичини прийшла сумна вістка, що 11 січня помер визначний письменник-сатирик Лесь Мартович, у похороні якого взяли масову участь українці — воєннополонені російської армії.

У Київському оперовому театрі навесні гастролювали видатні артисти Ганна Скворецька, Дмитро Смирнов, О. Можухін, Вікторія Кавецька. Сезон закінчився гастролями балетних артистів М. Кшесинської, П. Володимирова, О. Балашової, М. Мордкіна, що приїхали на чолі великої танцювальної групи і поставили балети: „Жізель”, „Мрії”, „Квіти Гренаді”, „Марна пересторога”.

Великий сум огорнув киян, коли стало відомо, що у Львові 28 травня навіки закрив свої стружені очі Великий Каменяр Іван Франко.

Військові дії на фронтах не спинялися. Міннулорічний розгром російської армії, викриття зловживань в армії, починаючи від високих осіб, як військовий міністер Сухомлінов, якому закинуто обвинувачення в державній зраді, значно послабили воявничо-шовіністичний настрій монархістів та чорносотенців. Тим самим почали стихати і репресії проти українського життя.

Газети принесли вістки про Брусиловський прорив. Російське військо південно-західного фронту 4 червня раптово перейшло в наступ. 7-го червня росіянини здобули Луцьк, прорвали оборонну лінію в Тернопільському і Бучацькому напрямі і зайняли знову частину східної Галичини та майже всю Буковину. Але через брак резерв, амуніції і взаємодії з іншими військами наступ 13 серпня спинено.

Однак, тепер уже не було таких страшних утисків проти українського життя як попереднього разу. Уповноважений Союзу Міст на терені окупованої Галичини та Буковини, наділений майже губернаторськими повновластями Дмитро Дорошенко, великий український патріот не допускав будь-яких переслідувань ук-

райнської культури і навіть сприяв відкриттю українських гімназій.

Жорстокі бої точилися в Італії, де австрійці завдали італійцям тяжкої поразки. Страшні бої тривали біля Вердену.

Масовий визвольний рух народів Середньої Азії та Казахстану під проводом мусульманського духовництва привів 4 липня до збройного повстання, яке охопило Туркестан і з великою жорстокістю було придушене лише наприкінці року. Кияни співчували середньоазійським народам в їх змаганнях за волю.

Тимчасом Румунія приєдналась до держав Антанти і 27 серпня проголосила війну Німеччині та Австро-Угорщині. У відповідь на це німці, австрійці та болгари рушили на Румунію, розбили її армії і окупували майже всю країну, так що тепер східний фронт простягнувся від Балтійського до Чорного морів.

Величезні втрати на фронтах вимагали все нових підкріплень. Рекламні стовпи, паркани та стіни будинків Києва вкрились плякатами із закликами вступати добровольцями до армії. „Ти потрібний батьківщині!” — голосив один плякат. На іншому були змальовані вояки в окопах, а за ними — янголи. Плякат супроводжував вірш російського поета Сологуба. В перекладі він звучав так:

*I воїстину святе, багате
Діло величаве у війні.
Серафіми ясні і крилаті
За плечима воїнів видні.*

Інші плякати закликали підписуватись на військову позику.

До Києва навезли таку велику кількість ранених з фронту, що всі лікарні, школи і громадські будинки, обернені на шпиталі, були переповнені. Почались звернення до приватних родин з проханням прийняти до себе під опіку одного чи більше ранених вояків.

Новий театральний сезон у Києві почався в умовах великих труднощів, бо майже всю молодь забрали на війну. Все ж оперовий театр виставив опери „Фавст”, „Винову кралю” і балет „Горбоконик”, а наприкінці року вперше в Києві оперу „Пан сотник” за Шевченком, музика Григорія Козаченка.

Перемагаючи неймовірні перешкоди, грав у Києві театр Садовського. В його репертуарі бу-

ли п'еси: „Безталанна” Тобілевича, „У пущі” Лесі Українки, „Украдене щастя” Франка, „Ревізор” Гоголя, „Мазепа” Словацького, „Чорна пантера” Винниченка. Серед інших акторів виступав у театрі Лесь Курбас.

Кияни раділи кожному прояву національного життя і привітали вихід у Москві нового тижневика „Промінь” під редакцією Володимира Винниченка.

Події розгорталися з величезною швидкістю. 5-го жовтня вийшов спільній маніфест кайзера Вільгельма та цісаря Франца-Йосифа про відновлення польської держави. Рескриптом Франца-Йосифа обіцяно Галичині якнайширшу автономію, яку тільки можна погодити з принадлежністю до Австрої, але без поділу на українську і польську частини, що означало віддання всього краю полякам.

21-го жовтня помер Франц-Йосиф, що перевував на престолі 68 років. Того самого дня соціяліст Фридрих Адлер забив австрійського прем'єр-міністра Штюрчка, одного з головних винуватців війни.

Під час об'їзду фронтів до Києва заїхав цар Микола II. З цього приводу на Софійському майдані був відправлений молебінь і відбулася військова парада.

Вздовж лівого боку Володимирської вулиці, що вела до Софійського майдану, вишикувалось військо, з правого боку купчилися юрби людей. На майдан проїхали відкриті авта, в яких були київський генерал-губернатор, губернатор, міський голова та інші високі урядовці. Шофери керували автами, сидячи за кермою, а всі достойники їхали стоячи, бо за старим ще візантійським припісом ніхто не мав права сидіти в присутності царя. Автокаду завершувало царське авто, яке нічим не відрізнялось від інших. У ньому сиділи цар і ліворуч від нього його 12-літній син Олексій. Обидва були одягнені по військовому — в сірих вояцьких шинелях і кашкетах з кокардами. Цар дивився в бік війська, яке віддавало йому салют. Син дивився ліворуч на цивільних людей, які махали шапками і кричали „ура!”

У Києві це був останній відблиск самодержавства.

Газети принесли вістки про засідання Державної Думи в Петрограді, позначене великим

проявом урядового патріотизму, висловами лояльності цареві та готовості допомагати йому у важкі часи війни, і разом з тим вимагали від царя більше прислухатись до голосу народу, до його бажань, усунути двірських інтриганів та різних темних типів, що пробралися до царського палацу. Це була виразна вказівка в бік Распутіна.

Але цар не взяв до уваги цих побажань, і його уряд залишився певним, що може далі правити державою всупереч волі та інтересам навіть корінного російського населення. І тоді стала ясна неминучість близького перевороту.

На самому кінці грудня газети вмістили сенсаційні звідомлення про вбивство Распутіна. Думки киян з цього приводу були різні, але збігалися в тому, що ця подія віщус близьку революційну бурю. Всім пригадувались слова Распутіна — „Поки я живий — живе і цар і Росія, а не стане мене — не буде ні царя, ні Росії”. Ці слова набирали тепер нового значення і сприймались як пророкування. Кияни розуміли, що вбивство Распутіна — це перший крок у напрямі спроб зробити палацовий переворот, щоб усунути царя, якого вважали нездатним провадити війну, винним за тяжкі поразки на фронтах, за господарську руїну, і висунути енергійних, досвідчених керівників, спроможних врятувати імперію від розподілу на окремі національні держави.

З такими думками і передчуттями, під враженням навколошніх надзвичайних подій зустріли кияни новий 1917 рік, що приніс кардинальні зміни в усьому укладі сил і житті на Сході Європи.

БІЛЛІ ГРЕГЕМ ПЕРЕСТЕРІГАЄ

Світової слави євангеліст-проповідник Біллі Грегем перестерігає американців, що росіяни витривалі, дисципліновані і вірять у комуністичну систему, тоді як американський нарід занепокоєний, поділений і втрачає розуміння демократії.

Росіяни, заявив Б. Грегем, переходят постійну індоктринацію, що советський уряд і советська система найкращі, і значна частина населення цій індоктринації піддається. Тим часом ми йдемо тисячма дорогами і навіть не знаємо, які блага несе з собою демократія. Демократія, як форма правління, втрачає в усьому вільному світі свої найкращі прикмети, і в цьому винні почали ми, амери-

канці. Європейці бачать корупцію в нашому діловому світі, бачать корупцію в нашому уряді, бачать корупцію в усьому нашему житті.

Д-р Грегем заявив: „Я боюся, що ми станемо вічна-віч перед збройним зударом з Советським Союзом, якщо не привернемо варгостей, які зробили з нас велику націю. Якщо ми звернемося знову до Бога, відновимо серед нас дисципліну, загартуємося, Бог почне наші молитви і відверне від нас неминучість конфронтації. Ювілей двістіліття Америки — найкраща нагода, щоб повернутися до моральних основ, на яких виросла Америка, вернутися до віри, якою були сповнені наші предки. Ми мусимо покаятися за наші гріхи, очистити від сміття нашу хату перше як повчати інші народи.

КАНДИДАТУРА КАРТЕРА НАСТОРОЖУЄ КРЕМЛЬ

Західноєвропейські советологи твердять, що кандидатура Джіммі Картера дуже непокоїть Кремль. Советські лідери практично нічого не знають про цього „фісташкового фармера”, що готов стати президентом Америки, зокрема про пляновану ним політику супроти СССР. І що менше вони знають про Картера, то більше насторожуються проти нього, — заявив д-р Елліот Гудман, професор Бравн університету в Провіденсі, Р. Ай. — Він проявив твердість у передвиборчій кампанії, і ця твердість зможе характеризувати його зовнішню політику.

Одним з найближчих дорадників Картера у справах закордонної політики є д-р Збігнєв Бжезінські, директор дослідного інституту в справах комунізму при Колюмбійському університеті. Д-ра Бжезінського ненавидять у Кремлі, заявив кореспондентам речник Державного Департаменту. Вони його вважають за безкомпромісового антикомуніста.

Коли советський амбасадор у ЗСА Анатолій Добринін недавно пробував був зустрітися з Картером, ця зустріч була відхиlena. Ніякий уряд не бажає собі непевності щодо світових лідерів, і в Москві не знають, що являє собою Картер.

„Оскільки Картер є політично неозначеню постаттю він не брав на себе жадних зобов'язань щодо зовнішньої політики, — заявив д-р Джон Камбелл. І це значить, що він має „карт блянш” у відношенні до того, що вважає за доцільне в цій справі. У Кремлі дуже не подобається часті покликання Картера на релігію, — заявив д-р Кембелл, член Ради Зовнішніх Зносин Конгресу. — Большевики з ненавистю відносяться до релігії, і вони бояться кожного американського політика, який підкреслює свою релігійність.

Д-р Гудмен до цієї характеристики Картера додав: „Росіяни знають, на яких позиціях стоять потенціальні кандидати на президента Америки. Але Картер є для них містерією. А росіяни не люблять містерій”.

40 ДНІВ КЕНГІРУ

(Продовження з 9-ої стор.)

дусі повстанців, пустили чутки, що хеміки і інженери виготовили якусь „таємничу зброю” надзвичайної сили. Ще робили скрині з товченим склом, щоб засипати ним очі автоматчикам.

**

Жіночі рої займали позиції вночі в мужеській зоні, бо було таке наївне припущення, що кати не будуть давити жінок, озброєних спісами. Віднесини поміж мужчинами і жінками були овіяні суворим, чистим повітрям бунту, хоч кагебісти поширювали в сусідньому селищі чутки, що бунт власне і вибухнув задля розпусти. Головний розрахунок був на те, що блатні почнуть гратувати жінок, політичні стануть в їх обороні — і почнеться загальна різанина. Усе свідчить про те, що злодії поводилися як люди і до жінок ставилися з підкresленою пошаною.

Медикаментів не дали в зону за 40 днів ані краплини йодини, ані будь-якого порошка. Електрику відрізали. Водогін закрили. Мотор на господарському дворі „зеки” переробили на генератор, і так в таборі появився телефон, в штабі світло, а в зоні рідопередавач.

Незабаром прилетіли ще нові і важливіші генерали. Призначено в ї дальні збори, на які з'явилося до двох тисяч в'язнів. Кузнецов скомандував: „Увага! Встати!” Слученко, коли хтось із генералів сказав щось про „ворогів народу”, дзвінко йому відповів: „А хто з вас не був ворог? Ягода — ворог, Єжов — ворог, Абакумов — ворог, Берія — ворог. Звідки ми знаємо, що Круглов крачий?”

Макієв, член Комісії, уклав проект угоди, згідно з яким начальство обіцяло нікого не репресувати, а „зеки” мали приступити до роботи. Однак, коли його однодумці почали ходити по бараках і намовляли прийняти проект, їх зустрічали свистом. Особливо ворожо зустріли його на жіночому лагпункті.

Табір стояв. Переговори не змінювали характер. Золотопогонників пропускали, але приходилося їм для цього мати білі пралорці. Перед

барикадою мусіли вони переходити обшук. Особливо прикро було їм, коли яканебудь українська дівчина обмащувала генеральські кишні, чи немає там пістолі.

Облога восьми тисяч клала пляму на репутацію генералів, і тому вони погоджувались на всякі вимоги. Треба тільки... почекати. А на погрози Слученко відповідав генералам: „Прислиайте в зону якнайбільше автоматчиків! Ми їм очі товченим склом засипемо, повідбираємо автомати!”

Слученко очолював у таборі службу безпеки. Він розповідав в'язням, що одержав від „хазяїнів” таємну пропозицію — спровокувати міжнаціональну різанину. За це обіцяли йому помилування. Слученко відкинув цю пропозицію.

Немало було в таборі і „благонадійних”, які визнавали будь-яку форму здушення бунту, як прояв „диктатури пролетаріату”. Повстання вважали вони за бандитизм, до того ж у „бандерівській формі”. Серед „благонадійних” не було ні одного, що допускав право України на відкремлення. Всі вони з самого початку заявляли, що „не треба було починати”, що все це справа бандерівців, „бандерівська самодіяльність”.

Взагалі були тижні, коли вся війна перейшла у війну агітаційну. Зовнішнє радіо не замовкало, ширячи серед в'язнів дезінформацію, що і все повстання почалося з єдиною ціллю насилувати жінок і грабувати. „Зеки”, слухаючи це, сміялись. І знову заклики: працювати, працювати!... Тоді „зеки” встановили свій гучномовець. Був він слабенький, але дуже налякав генералів, щоб про повстання не довідалися за кордоном.

З папіросного паперу клеїли величезні повітряні кулі, прив'язували до них пачку листівок, а під ними жарівні і пускали поза зону. Не одну таку кулю розстріляли з гелікоптерів. Тоді чечени запропонували робити повітряні змії, які розсипали над сусіднім селищем пропагандивну літературу. По зміях також стріляли.

Одної темної ночі розляглися глухі ударі

в таборову стіну в багатьох місцях. Але війська в атаку не пішли. Біля проломів стали автоматчики. „Зеки” кинулися тоді будувати з сапану другу внутрішню стіну, готуючись з списами і ножами відбивати наступ. До проломів підкрадались наглядачі, пробуючи накинути на кого-гось „зека” мотузяну петлю із гаком на кінці, щоб здобути „язика”. Але тепер вони більше розраховували на перекинчиків. Комісія, звертаючись до „зеків”, заявила через радіо: „Хто хоче рятуватися, валяйте хоч через головну вахту!” Так зробив один із членів Комісії, колишній майор Макієв, а з ним і ще кілька осіб.

Тим часом прибували війська. Вони мешкали на полі в наметах. „Зеки” не ждали милосердя і кожний день вважали за останній. Віруючі молилися Богу, як завжди, були найспокійнішими людьми. І коли всі в'язні сходилися на збори, щоб рішити здаватися чи триматися, вони знову потрапляли в ту громадську температуру, де особисті думки розтоплювались, переставали існувати. І коли голосували — чи триматися — більшість голосувало за.

З Магадану виписали полк „особливого призначення”.

На світанку 25 червня в небі розгорнулись освітлювальні ракети і спостерігачів на дахах бараків негайно знято кулями снайперів. Удалили гарматні постріли. Літаки полетіли над табором, наганяючи жах. Танки Т-34 з усіх боків рушили в проломи. За танками бігли штурмовики з автоматами, в касках. Генерали з „вишок” подавали команду.

Прокинувся табір. Одні залишалися в бараках на місцях, лягали на підлогу, інші підводили їх іти спротивлятися.

Бився 3-ій лагпункт — той, який і почав. Він складався із „25-літників”, з великою перевагою бандерівців. Вони кидали камінням в автоматчиків і на танки. Якийсь барак двічі з криком „слава” ходив у контратаку.

Танки розчавлювали всіх, хто траплявся на дорозі. Вони найкінцем на бараки, і бараки розвалювались як картонні. Вони притиралися до стін бараків і чавили тих, хто виснув там, рятуючись від гусениць. Семен Рак із своєю дівчиною, обнявшись, кинулися під танк.

Один із в'язнів пригадує, як відвалився ріг бараку і навскіс по ньому, по живих тілах, пройшов танк. Жінки схоплювались, кидалися в усі боки. За танком ішло вантажне авто і напівздягнених жінок кидали туди. Жінки прикривали собою чоловіків, щоб зберегти їх — кололи й жінок. Опер Беляєв того ранку застрелив зо два десятки людей. Після бою бачили, як він вкладав в руки убитим ножі, а фотографи робили знімки убитих бандитів.

Кузнецова арештували в лазні, поставили на коліна. Слученка з скрученими руками підіймали вгору і кидали на землю.

Потім стрілянина стихла. Кричали: „Виходь з бараків, стріляти не будемо!” І справді, тільки били кольбами.

Переможці-генерали походили з „вишок” і пішли снідати.

Убитих і поранених було згідно з розповідями коло 600, за матеріалами кенгірського відділу — понад 700. Мешканцям селища казали, що стріляли тільки сліпими набоями, а вбивали „зеки” самі себе.

Цілий день 25 червня ув'язнені лежали на полі під палючим сонцем із зв'язаними руками й ногами, а в таборі переводився общук. Понад тисячу „зеків” вислано на Колиму.

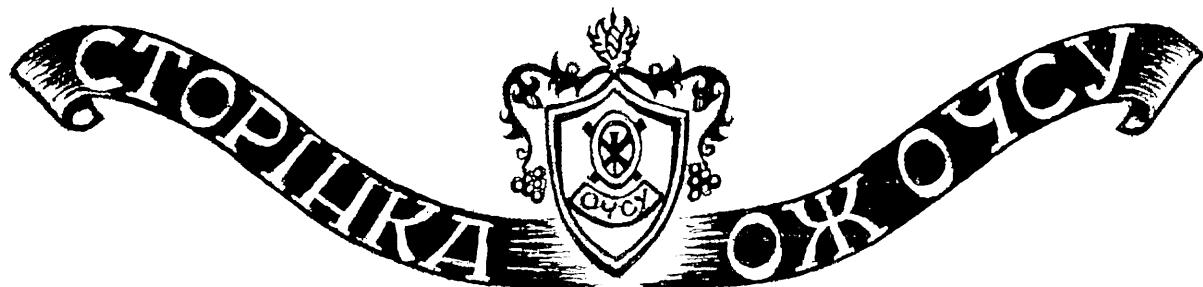
27 червня ще живих вивели на роботу. Аж ось коли дочекалися залізничні ешелони робочих рук.

Суд над верховодами відбувся восени 1955 року, розуміється закритий. Кажуть, що Кузнецов тримався самовпевнено. Вироки нам невідомі. Мабуть, Слученка, Михайла Келлера і Кнопкуса розстріляли.

А в Кенгірі тим часом наладчували „чесне трудове життя”. З недавніх бунтарів творили ударні бригади.

На могилах росте особливі густа трава. Тамошні мешканці із засланців розідавали все танки, де тих поховали — і приносили степові тюльпани.

*****
 УКРАЇНА БОРЄТЬСЯ!
 — ЧИ ВИ СКЛАЛИ ВАШУ ПОЖЕРТВУ
 НА ФОНД ОБОРОНИ УКРАЇНИ?
 *****

I. Пеленська

ЧОМУ САМЕ ЖІНКИ — ПОЛІТВ'ЯЗНІ

Європейські країни використовували Рік Жінки на ліквідацію її дискримінації, азійські і африканські почали змагання за звільнення з родинного і суспільного рабства, американки посилили боротьбу за здобуття позицій в урядах. Українська жінка не змагається за належні вищі становища і привілеї; користуючи з уваги світу до прав жінки, СФУЖО дала клич посилити оборону українки в поневоленій Батьківщині. Українські жіночі організації Європи, Америки, Канади, Австралії, Аргентини, Бразилії, звітують про маніфестації, молебні, Богослуження, протестаційні збори, голодівки, меморіали, якими добиваються до урядових чинників своїх країн поселення, щоб спонукати їх піднести голос в обороні поневоленої української жінки, а найпаче тієї найбільш страждаючої, але нескореної — політичного в'язня, засудженого на довгі роки ув'язнення за те, що викладала в школі українською мовою, навчила дитину молитви, підписала заяву за звільнення невинно засуджених, не відреклася заарештованого чоловіка, що знала Мороза або Чорновола, поширювала, або лише читала летючку, в якій була загадка про відділення України від Росії. В тому й річ. Це є причина причин, бо марило втрати України зганяє сон з очей не лише московській владі, але дослівно кожному росіянинові й кожній росіянці, однаково в Співсъюзі Союзі чи поза ним. Однаково, комуністам чи демократам, політикам чи громадським діячам, науковцям чи письменникам.

Понад сотню років московський царат, уже загарбавши Центральну і Східну Україну, пра-

цював над тим, щоб усі землі з українським населенням дістати в свої руки. Працював не лише на міжнародному полі, але що гірше — серед нас самих. Боротьба з москофільством у XIX ст., а з радянофільством у ХХ-му з'єло багато нашої національної енергії. Після Другої світової війни сповнилася мрія московських царів: Москва дісталася майже всі окраїнні землі України, дірвалася до П'емонту самостійної політичної думки, до скарбів культури, до церковних і громадських маєтків. Вона могла ніщити Українську Повстанську Армію, Церкву, інтелігенцію і селянство на всіх просторах України.

І ми сприймали великий ісход з рідної землі, як трагедію, особисту й національну. Але після років перебування поза Україною нам відкрилися очі на призначення, покладене Провидінням на українців у вільному світі: говорити за них, яким замкнено уста, діяти за них, які носять кайдани. Збулося пророцтво української Кассандри — Лесі Українки:

Розбий, розсій нас геть по цілім світі,
Тоді, либонь, журба по ріднім краю
Навчити нас, де і як його шукати.

І ми шукаємо. Українське жіноцтво поза Україною об'єдналося вже 1948 року у Світову Федерацію Українських Жіночих Організацій. 25-тисячна армія зорганізованого жіноцтва це у відношенні до загалу жіноцтва у вільному світі невелика кількість. Але вона є тим активом, який несе українські ідеї в жіночі маси й унапрямлює їх дії.

Свято Героїні — у відповідь на смерть жінок у Кенгірі.

Фонд „500“ на допомогу Рідному Краєві.

З доповіді, виголошеної в Дні Політичного В'язня на Маніфестаційному Вічі в Детройті, Мічіген.

Участь у міжнародних жіночих конгресах в справі поневоленої України.

Затримання молодого покоління при своїй нації виховною працею.

Це лише деякі ділянки праці української жіночої організації.

Ми працювали, молилися, слали меморандуми, стукали до дверей світу, який залишив нас своїй долі. Часто в безнадії опускали ми руки. Багато слабих духом відійшло набік.

I тоді прийшов 1961-ий рік. В українській літературі з'явилася поезія „шестидесятників”, національна, релігійна, високомистецька. А предтечею її була жінка. Поетка Ліна Костенко своїм величним талантом і сильним поетичним словом унапрямнила поезію покоління 60-их років від Василя Симоненка починаючи. Україна не перестала існувати. Вона відроджувалася. Але Симоненко мусів умерти. Ліна Костенко мусіла замовкнути. У тому ж 1961-му році у Львові засудили групу з Лук'яненком-Кандибою на чолі. Вона домагалася виступу України з меж Советського Союзу. У 1962-му році зліквідували підпільну організацію Український Національний Комітет. Вона поширювала літературу про ідею незалежності України. У 1967-му викрили організацію Український Національний Фронт, яка видавала підпільну літературу. Карабі тяжко. Мужчин і жінок. Щоправда, розстріляли лише двох. Іншим заміняли кару смерті на довговічну тюрму. Чому? Бо розстріли викликали недобрий відгук у світі. Якщо вбивати, то потаємо. У 1970-му році вбили Аллу Горську, мисткиню. У 1972-му і третьому викинули з наукових установ понад 40 жінок-інтелектуалісток у Києві, Львові і невідому цифру в інших містах. Після смерті Алли Горської ув'язнили всіх, пов'язаних з її особою, жінок і мужчин, навіть учасників похорону. Між ними Надію Світличну і Євгена Сверстюка, які змусили міліцію викрити таємне вбивство Горської.

У 1971-му р. арештували Ніну Строкату-Караванську, учену. У 1972 р. була арештована Ірина Сеник, далі мисткиня Стефанія Шабатура, а на початку Міжнародного Року Жінки засуджено вдруге Оксану Попович на 13 років, це з попередньо відбутою карою 23 роки ув'язнення.

Москва побачила, що покоління українських матерів, не зважаючи на терор і люте нищення, виростило легіони борців, синів і дочок, народжених в епоху „розквіту” марксизму-ленінізму і в атмосфері „дружби народів”, під опікою „старшого брата”. Тому почалося, поряд арештів і судів, перевиховання матерів. Посилила контролю партійна організація Жіноча Рада, яка здавна допомагає москалям експлуатувати українську робітницю і селянку. У 1960-их роках з'явилися ще „школи матері”. Їх завдання: „будувати комунізм з партією Леніна”, „народні університети для жінок” з цією ж тематикою, „батьківські університети для жінок і чоловіків”. I мітинги, мітинги, мітинги... Та не багато дало себе „перевиховати”. Лише одиниці. Незабаром з'явилися ці пропагандистки на міжнародному жіночому терені в Азії, Африці, Європі, Америці. Сьогодні ми стоїмо перед фактом, що 400-мільйоновий міжнародний жіночий зорганізований рух проникають і опановують русофільські ідеї. Це побачили ми на Першій світовій жіночій Конференції в Мехіко. Міжнародний Рік Жінки Совєтський Союз використав на 100 відсотків для того, щоб ширити неправду про щасливе положення жінки в ССРР.

Українки вільного світу в рамках Року Української Жінки, проголошеного СКВУ і СФУЖО, відповіли на цю пропаганду домаганням амнестії для жінок політичних в'язнів. Започатковано акцію збирання підписів-петицій в українській діаспорі. Здавалося, проста й легка річ зібрати у вільному світі мільйон підписів. Це був би свого роду іспит нашої національної зрілості. На жаль, цього іспиту українці не здали. У Детройті, від якого очікувало 15-20 тисяч підписів, зібрано 1.200. Усіх підписів є в комісії Прав Людини СКВУ 25.000, з того числа українське жіноцтво зібрало 8.000. Що за причина?

Пояснення ми діставали при збиранні підписів. Одні давали їх радо, без застережень. Багато відмовлялися з родинних причин. Інші казали: „Сидять за гратами й будуть сидіти! Навіщо підписи, маніфестації? Що ви осягнули? Що те кому помогло?” Найбільше казало: „За амнестію ув'язнених жінок? Вони їм дадуть амнестію! Ще більше будуть їх мучити!”

— То не підпишете?

— Ні, не підпишу!

Гляньмо на ці причини. Адже ж таке наставлення є причиною нашої загальної зневіри, утечі від громадського життя. А чи не сказав Господь Мойсієві:

Поки не згине останній з вас,
отруєний зневір'ям,
не ввійде твій народ
в обітovanу землю?

Тож наставлення одиниць не можна легко важити. Отже — родинні причини. Це правда, що москалі переслідують за все й навіть за підпис. Але коли б мільйон дав свої підписи, не було б можливо навіть для КГБ розшукати всіх родинних зв'язків. А втім, хто з нас не має родини?

Друга причина: наші заходи не дають успіхів. Не зовсім воно так. Якби Вячеслав Чорновіл був не підніс голосу за наших жіноч-в'язнів у 1966 р., а його не підтримала еміграція, не вийшли б на волю Катруся Заричка, Галина Дидик, Марія Пальчак, Одарка Гусяк.

ЗАГОВОРИЛА ЛІНА КОСТЕНКО

Після довгої вимушененої мовчанки виступила на сторінках київської „Літературної України” поетеса Ліна Костенко. Нижче передруковуємо один з її віршів. — Ред.

**

Мій перший вірш написаний в окопі,
на тій синій від вибухів землі,
коли згубило зорі в гороскопі
моя дитинство, вбите на війні.
Лилається пожежі вулканічна лава.
Горіла хата, ніч здавалась днем.
І захищалась наша переправа —
через Дніпро — водою і вогнем.
Гула земля, Сусідський плакав хлоячик.
Хрестяєсь баба, і кінчався хліб.
Двигтів отою вузесенький окопчик,
де дві сім'ї тулились кілька діб.
О, перший біль тих не дитячих вражень,
який він слід на серці залиша!

Як невимовне зірками не скажеш,
чи не німою зробиться душа!
Це вже було ні зайчиком, ні вовком,
кривавий світ, обвуглена зоря! —
а я писала мало не осколком
великі букви, юною з букваря, —
той перший віршник, притулившиесь скразо,
щоб присвітила поночі війна...
Який він був, я вже не пам'ятаю.
Снаряд упав — осипалась стіна.

НАЩАДКИ ГЕТЬМАНА РОЗУМОВСЬКОГО

Як відомо, Розуми або Розумовські ніколи не ввійшли б в історію, якби полковник Вишневський, один із царських придворних не почув у церкві села Чемери на Чернігівщині 1731 року чудовий голос Олексія Розума, сина козачки-вдови Розумихи і забрав його до імператорської капелі в столиці.

Олекса Розумовський почав робити в Петербурзі близьку політичну кар'єру і брав активну участь в двірцевому перевороті 1741 року, внаслідок якого царський престіл захопила Петрова дочка Єлісавета. По якомусь часі він перетягнув до Петербургу свого брата Кирила, якому дав близьку освіту за кордоном. Фаворит цариці Єлісавети. Олекса Розумовський став фактичним чоловіком цариці і, мавши на неї великий вплив, нав'язавши широкі з'язки з козацькою старшиною, добився відновлення гетьманату на Лівобережній Україні і призначення гетьманом свого брата Кирила. Це був останній гетьман України.

Таємне одруження Олексія Розумовського з Єлісаветою спричинило пізніше великі клопоти Росії, коли самозвана „княжна” Тараканова по смерті Єлісавети проголосила її своєю матір'ю, а Розумовського — батьком.

Під кінець свого життя великі клопоти царсько-му урядові спричинив і племінник „першого” Розумовського, князь Андрій Кирилович, талановитий дипломат, якому Бетгован у Відні присвятив деякі свої твори. Прийнявши католицтво під впливом своєї дружини, він був офіційно „забутий” царським урядом. Молодший брат його Григорій дослужився лише до ранги бригадира, одружившись з католичкою, і плюб з якою в Росії був визнаний за недійсний. Все його потомство стало підданими Австро-Угорщини. Один із членів родини Розумовських, старшина драгунського полку австрійської армії загинув в Карпатах у березні 1915 року в бою з російським військом.

Граф Андрій Розумовський, народжений 1892 р., також старшина австрійської армії, після революції в Росії зустрівся в Австрії з російською княжною Катериною Сайн-Віттенштайн і одружився з нею в 1922 році. Православна маті її була з родини Зубових, правнучкою російського фельдмаршала в наполеонівських часах. У Андрія і Катерини народилось п'ятеро дітей — троє дочок і двоє синів (народилися між 1923 і 1931 роками). Всі ці Розумовські тепер православні.

З-поміж незаконнонароджених дітей Розумовських, що одержали титул графів Перовських, був Лев Перовський, петербурзький губернатор за царя Олександра II. Його дочка Софія належала до революційної організації, була замішана у підготові атентату на імператора і скарана на горло в 1881 році.

*****
ЧИ ПОЖЕРТВУВАЛИ ВИ НА ПРЕСОВИЙ ФОД
„ВІСНИКА”?

Мажо скрасит, что за щастя скрижала моя.
Задира 3 життя Xapkoba, творині ropebreichinx
якчи 3 яким жахом, "песоюниной бялут", 3 бін-
чкорини плюгояхалан, 3 никорхам-заніман,
місіонері 3 хін місіонері, 3 кінешма-заніман,
міжнародні робототпраці, раб'єть за п'янину
міжнародні робототпраці, раб'єть за п'янину
кохання 3 хін же міжнародні робототпраці, раб'єть за п'янину
спасіння 3 хін же міжнародні робототпраці, раб'єть за п'янину

Ha ijo tparihny cnyaujo, ijo xojogontr e cep-
ux 60johay tparimy, blijhoreb eboim troponm cro-
muhnni abjorak Ojiercachajep Cemehenko, "Xap-
kla, Xapkla . . ." rhinkra came ijo minhonoobe,
ihiycttipajahne mictra e nipsashn rhinkrokimicrn
ogjinhayam, rojinniho cobetcky ctojiniro Ykpa-
ihih a neplumx powax ootipmenutkorlo naybar-
ha. Miteo, ak rinoxajint, 3 menwernuhuam he ko-
hehno ayzhkunhun. Ujeio rhinkroo atlop nape-
kpejzimb mit ijo uphotauay ykpaihckry ihrejhire-
-tja.

Thenep ha nopoisi jbezzutat nepmolo, a hac han-
bunjoro posintky hayrn i texhognori, hauia jn-
teparrypa, ha kajin, y xocet ninyolot — con-
dejaliin B jiteparrypi, ihzihin ponashinai a myan-
ni, ta cam, kohueniia xionomachtra B hoy-
panhi heogpaxoxshin iuchinrikam mac, ti cam
gebariimorjilahin monbin tlei macn, a xoceti aroi
sramhoyots tularp heejah ha nopoishy Bepctry, akr
nouinc nopoishinak nephi 5yhyrajin rozaalirro
nupton trapuminn, akr koinic cmekpijn jazazin cede
bitah Bepercra, egorotyphuna ihetjitehnia, za n-
turalan B oogpotoy khazia 3 oogpaman. Bok nipo-
bitah Bepercra, egorotyphuna ihetjitehnia, za n-
tionalon Mac, akr he chomiaheha, zo smoekobuleha,
i tomy herojnula. Hegarato artoopia ninoxbaranhx
ha chatnmehtaziphiin pyctnka, ihetjitehnia (Tzadie Uliberheno,
Thatherienhminn binhathkram (Tzadie Uliberheno,
Thana) upnasaymytopca, akr he nopoetopikye "ha-
ponha myapictb" cpolomehha . . .

ОДЕРГАХІЯ СЕМЕЇНІА "ХАРКІВ, ХАРКІВ", ...

"*Yukio kotohigaya nohe giri importet bi*" erthe
"shim imparon", to he te yake mura exponi-
hi. Heme a briti mpara, e cinta boii, cinta phi-
sanya, boii jo Gooprogen i kajmoga momci, bi-
pouhera ha heharincti, Hexan mixto he sojaria-

у замы гри хеме спасибо егыд
халыннам. Пище спасибо түктүр, же бара
жакоюн да шинтияшын, кылтыйы, текшир и жи-
нинашын порки экспоненттер. Ин же замыннан
шокашынок шинчуккапроцедурды өзгөчөнүү
себит е төрөгүйкәр үзүүлүркүн түркүй
бизар, энэ түркүй көркөн түркүйдөрдүү
халыннам. Бирок непензүүн мөнгөнчөөлөгүү — таржак-

Chorahn B. Krasnibeckoro smyuyi hot ykpath-
ekpros knizhas ayman uzo reehny haudo haudo-
chajphoro gytta b nepechenktrni mnyjoro mir-
ctopiphra i sactrahorejatnch ha'i manigayim. Ar-
top napekhn nnaperek i pochipeksi topmn i bpa-
lybarcs nppoco ayjom. Lipoclmnn, sare ntop-a-
casahimn maszamn onicye bih nopyayrahna ykpa-
tchprolo haeehna pochipekhn orgyaujihimn
cunzhani, nopyayrahna 3 monomolo filianholo
Binchakkehna, rojony i hapekut xojoyonkoproh-
mparo ha kintta, za ake Amepnra ologomye mo-
poky jecatkra tusha shripat, biu komax uo pno .. .

"Mahajibhny, hijn i ckazn Chapti, uo tipncta
repolis yuzan b Tepmoniinx".
Mahajibhny, hijn i ckazn Vrapihi, hi, he
ckazn, a kpnyn rojocom hanolipimoro posmaly
3 yekz enu rboix tpyatxi, uo he tipncta, he tipn

JYMKI MPO TERPIMBING I JYMKI

Okacha Kephi

Ha upomy mokha o saiki hantu hanu; posaymni
muoi emparan.
Ha upomy mokha o saiki hantu hanu; posaymni
muoi emparan.
Ha upomy mokha o saiki hantu hanu; posaymni
muoi emparan.

A **g**etim, he jinme ojna ctopihera. Ihuu, he meh-
mujeen, aje artov mejhoe Xapkih hionto heha-
pokom, aje hirta qahinti micto ja menmekhiti, i
korneeha — ykpashihit, i uporo he mokha ihlo-
pyatian. Mokhino, kogn Baymamirin qutka upo-
qutse paxan upo tux ykpashchernix tashir, iho 3on-
partian. Mokhino, kogn Baymamirin qutka upo-
topio kpatie Rita ofiqiuhinx ictoplinsk, iho party-
baxin semjarki e kpojoro happyx, iho etplinsk
cege morkin, noqanbayin Bypatinsk, he 6a-
kazohni hi ha xurginny ipnictocobyaarhik, he 6a-
hyjin liyaho, no-kosauhomy — spolyame, iho hac-
tephro mi hejoiuhromo croix semjarki, Byma-
tjajohn, iho 606 bonn Oyin toqho raki, ak mi, i ho-
ke hane Bypatinsk, iho tux semjarki, skrix mi
3mihimo, lizaypian ha hnx ohnma podymjolo, mi
uparejnorlo ykpashchero taha, artopa khinkhi,

ється у тогу любови до ближнього, бо, не зважаючи на смерть Христа за цю ідею, навколо нас ніцо не змінилося і ми, що повірили в любов до ближнього, стали жертвами найбільшого геноциду в історії людства.

Автор, згідно із прийнятим звичаєм, тут і там вживав слова „кара”, як засіб російської реакції на прояви наших національних бажань. Це треба у нас змінити. Жадна Росія не має над нами права „карати”, бо ніхто із нас нічим не завинив перед нею. Це важлива точка, український читачу! Бо коли Москва нас не може карати, вона нас може тільки мордувати, а за убивство належиться відплата, і тут захований глибоко сенс зміни нашого думання. Ми мусимо відплатити за кожного убитого українського патріота від часу Переяславського договору, і щойно після такої відплати може й ми прилучитись до хору тих, що хочуть охороняти риби та комахи, не дбаючи про долю цілих народів.

Може ці слова звучать комусь жорстоко, зокрема в затишній кімнаті, навпроти телевізора, при склянці чаю чи кави. Але читаймо спогади Б. Казанівського і усвідомлюймо, де він відсідів свою молодість у безнастаних тортурах, побоях, в небезпеці голодової і гвалтовної смерті з рук бандитів, які вдерлися на нашу землю тільки тому, що їм не хочеться самим на себе працювати! Знайшли собі невільників, загнали їх у колгоспні та фабричні тюрми, у табори праці і гуляють на наших спинах, ще й репочуттяся. Нам не вільно й заговорити українською мовою, бо ми „шкодимо єдності соціетського народу”, але російською балакайте, скільки маєте сили — на нашій рідній землі!

Може хтось скаже, що українці пишуть з печалення, з національної ворожнечі, так, прошу, читайте Солженицина, він же росіянин, один із тих нечисленних, в кому озвалось сумління. Але не забувайте, що сумління — це річ дуже релятивна, якщо йдеться про самостійність України!

Б. Казанівський не перший описав долю українського патріота у ворожій тюрмі і долю нашого народу під ворожою окупацією, але може нам нарешті таки зупинитись, оглянувшись і подумати: чи вистачає нашого хвилевого обурення проти ворожої нелюдяності піс-

ля прочитанняожної такої книжки, чи може почати виховувати себе дещо інакше, на взірець такої книжки, чи може почати виховувати, себе дещо інакше, на взірець тих, хто за слово образи витягає ножа, а ворожому наїзникові має тільки одне слово вітання „смерть”? З покоління в покоління у нас чути нарікання на втрачені нагоди, на бездіяльність наших батьків і на обставини, а всі при тому усвідомлюємо, що ми також тепер є батьками, що нагода втрачена щойно після неї, і що обставини часами можна створювати? Ми мали далеко кращу нагоду після Конотопу, треба було тільки перейтися по Московії так, як вона зробила це у нас, а й потім нагод не бракувало. Та в першу чергу нам треба змін в нашому національному характері і ці зміни починаються від колиски, від школи і від церкви. Гляньмо по наших сусідах і спітаймо: як вони реагують на твори своїх Богданів Казанівських?

Таких спогадів нам треба більше і більше, так багато, щоб вони нам у снах ввижалися. Є і як нам сподіватися на здобуття волі, якщо у нас в рішальний момент не буде тридцятьох мільйонів свячених ножів? Може варто було б частіше цитувати слова ген. Паттона до його армії в час Другої світової війни: „Я не хочу, щоб ви гинули за нашу батьківщину, я хочу, щоб ворог гинув у боротьбі з нами за їого батьківщину”. Психіка українського народу потребує перегляду і може — може — тоді легше прийтися нам виконати заповіт Т. Шевченка. Читаймо спогади Б. Казанівського і йому подібних патріотів і витягаймо із них відповідні висновки!

Степан Любомирський

Б. Казанівський, „Шляхом легенди”, Українська видавнича спілка, Лондон, 1975.

ЗА СОВЕТСЬКОЮ ПРЕСОЮ

РІДКІСНИЙ АВТОГРАФ

У Центральному державному архіві-музеї літератури і мистецтва виявлено рукопис другої частини статті Івана Франка „Земельна власність у Галичині під назвою „Проекти реформ”“. Цю статтю надруковано 1877 р. в польському часописі „Громадський Огляд“. Того ж року Франко включив

ї до бібліографії своїх творів, надісланої М. Драгоманову, хоч до списку ввійшли не всі його публікації. В 1913-15 рр. І. Франко повернувся до названої статті. В перекладі на українську мову вона друкується у Львові, а 1915 року в московському журналі „Українська Жизнь” (редагованому С. Петлюрою — ред.), спеціально для якого зроблено переклад на російську мову і внесено деякі доповнення. Про цей авторський переклад і йде мова.

14 піваркушів жовтуватого паперу, щільно списаних почерком, в якому кожна буква близька до друкованої. Ці рядки написані лівою рукою. Франко навчився писати нею після смерті свого старшого сина Андрія в 1913 р., якому продиктовав багато творів. В листі до Уляни Кравченко з 9 січня 1916 р. він повідомляє: „Пишу лівою рукою, бачите, як кожну букву окремо, хоч помалу йде, та волю писати сам, ніж диктувати, що мусів робити кілька літ . . .”

Отже, хвороба не змогла зупинити творчого подвигу титана праці людини, яка до останнього віддиху працювала над збагаченням нашого письменства.

ДЕ ПОХОВАНО ЛЕСЯ МАРТОВИЧА?

У 8-му томі УРЕ сказано, що письменник помер у с. Погориську (Рава-Руського району), а „похований” у с. Монастирку (тепер Брідського району Львівської області).

Правильно, в Монастирку, та неправильно вказано район. Автор статті напевно не зінав, що м. Рава-Руська далеко від м. Бродів і що на Львівщині є ще один Монастирок.

Так де ж шукати Мартовичеву могилу? Звичайно, не в східній частині Львівської області, а в західній, недалеко від м. Рави-Руської. І шукати її не треба, бо відомо, що Лесь Мартович похований у Монастирку Нестерівського району, а не Брідського (ці райони навіть не сусідують).

Хочеться вірити, що в нових довідкових виданнях, зокрема в УРЕ, не повторяться подібні прикрі помилки.

МАРІЙ РОМАНІВСЬКІЙ — 75

Під таким заголовком київська „Літературна України” з 3 серпня вмістила поздоровлення українській письменниці Марії Романівській, авторці цілого ряду прозових творів, кіносценаріїв і численних віршів. Особливою популярністю користувалась її повість „Марійка” про долю доньки померлого селянина-бідняка”. В 30-их роках М. Романівська зацікавилась фантастикою, співпрацюючи з письменником Трублайні. Написала фантастичні повісті „Шахти в небі” і „Загнуждані хмари”.

З короткої завважки в „Літературній Україні”: „Знайомство з Таджикистаном збагатило її творчість” можна здогадуватися, що М. Романівська провела довгий час на засланні, бо після середини

30-их років в літературі ім’я її не з'явилось. В УРЕ про Марію Романівську зовсім не згадано. Тепер, мабуть, її „реабілітували”.

125-РІЧНИЙ ЮВІЛЕЙ С. СТЕПНЯКА-КРАВЧИНСЬКОГО

Дуже скромно відзначили на Україні 125-річчя з дня народження революціонера-народника і письменника Сергія Степняка-Кравчинського. Народжений на Полтавщині, був він одним з ініціаторів „ходіння в народ” і організатором партії „Земля і Воля”. Закордоном брав участь у визвольному повстанні на Герцеговині та в повстанні в Італії. З 1884 року жив у Лондоні, де й помер. В дореволюційній Росії великою популярністю користувався його роман „Андрій Кожухов”. Степняк-Кравчинський виявляв великий інтерес до української літератури і зокрема до творів Шевченка, активно їх пропагуючи. Листувався з Драгомановим. Був особисто знайомий з М. Павликом і допомагав переважковувати українську нелегальну літературу з Галичини до Росії. І. Франко називав його талановитим публіцистом. Торік вийшов друком роман Миколи Олійника „Пролог”, головний герой якого Степняк-Кравчинський.

СОВЕТСЬКІ ГРАФОМАНИ

Стаття Еміля Январьова „Твое поле битви” на тему графоманства в українській підсоветській літературі викликала в пресі широкий відгомін. В зв'язку з цим у „Літературній Україні” з'явилось кілька відгуків. Валентин Крисанов у своїй статті „Назовімо імена” наводить кілька прикладів, узятих з повсякденної літературної практики.

В. Январьов у своїй бойовій статті не називає на ім'я тих білялітературних хлопців, які атакують видавництва і тих м'якотілих редакторів, які благословляють у світ халтуру.

За останні роки, — пише Январьов, — дніпропетровське видавництво „Промінь” випустило десятки поетичних і прозових книжок, які, м'яко кажучи, можна назвати малохудожніми. Прочитавши дві повісті „Рудана” і „Сьогодні або ніколи”, він пише, що мед і дьоготь змішані в них у будь-якій пропорції.

Б. Олійник на VI З'їзді письменників СССР заявив: „І чи не час у нашому господарстві зробити переоцінку цінностей ну хоча б у редакторському корпусі?”

Від загнаних на Прокрустове ложе соцреалізму письменників навряд чи можна сподіватися високомистецьких творів — можна було б відповісти Олійникові і Январьову.

І ТАК ЩОРОКУ . . .

У зв'язку з неполадками на „сільськогосподарському фронти” советська преса б'є на сплюх. З усіх областей надходять вістки про непідготовленість до збору врожаю, про брак запасних частин і знаряд-

дя. „Правда України” знаходить ще й інші причини, чому на цьому „фронті” стався прорив: „В трудних умовах погоди ведеться битва за врожай. Не припиняються зливи і сильні вітри. Треба поспішати із збиранням і рятувати врожай. У збиранні беруть участь багато робітників фабрик і міських службовців. В господарствах Дніпропетровської області створено 3500 збирально-транспортових ланок”.

У передовій статті „Правда України” пише: „Нинішнє літо прохолодне і дощовите на 10-15 днів відсунуло строки збирання городини. В кількох сільськогосподарських областях справи із збиранням городини погані. Недобір інколи дісягає 60 відсотків. Сховища для городини ще й досі не готові. Не можна миритися з тим, що залізничники дають під картоплю і городину відкриті металеві півшвагони, нерідко з-під вугілля. Відкрита в дорозі сонцеві і дощам продукція пеується, а сприяє цьому ще й те, що вагони подовгу стоять на станціях”.

КОМУСЬ ЗЛЕТИТЬ ГОЛОВА

Пошесть перейменування більшевиками міст і вулиць почалася чи не з Петербургу, який названо Петроградом, а пізніше Ленінградом, хоч з тим містом Ленін мав дуже мало спільногого. Катеринослав переназвано на Дніпропетровськ, бо там колись працювали на фабриці „всеукраїнський староста” Григорій Петровський, Елисаветград став чомусь Кіровоградом, а Константиноград — Красноградом. Тисячі міст і містечок змінили свої назви на честь визначних подій з історії комуністичної пастті або на імена їх „славних синів”: Котовське, Орджонікідзе, Октябрське, Первомайське, Дніпродзержинськ та ін. Ім'ям Сталіна були названі десятки назв міст: Сталінград, Сталінськ, Сталінобад та ін. Чимало всіх цих назв змінювано по два й три рази після того, як особу, ім'ям якої названо те чи інше місто, „розвінчано” або стала вона „ворогом народу”.

Вся ця пошесть перейменування мала за свою ціль не тільки прославити людей і події, а насамперед — стерти в народів історичну пам'ять і починати їх історію від „октябрської революції”.

I тому дивним винятком виглядає недавно опубліковане в советській пресі перейменування Великої Підвальної вулиці в Києві на вулицю Ярославів Вал. Чи не є це „вилазка” якогось високопоставленого „буржуазного націоналіста” типу Шелеста, кар'єра якого на тому й скінчиться?

ТАСМНИЦЯ „СЛОВА ПРО ІГОРІВ ПОХІД”

З Ярославля до ліабораторії консервації реставрації документів Академії Наук ССР прийшов лист. Працівники музею-заповідника дякують реставраторам Академії за те, що вони відновили книгу-опис державного майна Спасо-Ярославського монастиря.

Листкуємо цю книгу. На сторінках записано утвар, що числилася за монастирем. I нараз око ви-

хоплює рядок: „Хронограф”. Це ж стародавній збірник, разом з яким зберігалося „Слово про Ігорів похід”. I в пам'яті постає історія геніяльної поеми.

Як відомо, після загибелі оригіналу в пожежі 1812 року, коли Наполеон здобув Москву, почали проявляти активність скептики. Виданий рукопис, мовляв, підроблений. Ініціатор підального видання поеми А. Мусін-Пушкін заявив тоді скептикам: він придбав стародавній рукопис у колишнього архімандрита Спасо-Ярославського монастиря Іоїля Биковського. Тим часом остаточно заперечити підрози могли тільки документи.

Скільки було надій на успіх, коли в Історичному музеї виявлено опис майна Спасо-Ярославського монастиря за 1788 рік! Але виявилось, що „Хронограф”, до якого входив рукопис „Слова”, „за ветхостю і согнитися уничтожен” — так сказано в описі. А як же тоді признання Мусіна-Пушкіна?

Дослідники поїхали до Ярославського музею-заповідника. Серед численних стародавніх паперів знайшли ще один „опис”, датований 1787 роком. Проти рубрики „Хронограф” стояло зовсім нерозбірливе слово. З Ярославля монастирську книгу перевезли до Академії Наук. Документ потрапив до керівника групи фотоаналізи лабораторії консервації і реставрації.

— Цей рядок хтось старався зішкрябати, — розповідає він. — До того ж запис був зроблений густим чорнилом, а воно не просякає в глибину паперу. Це ускладнило завдання.

Спеціялісти кілька разів фотографували лист в ультрафіолетовому та інфрачервоному промінні. Зі терти місяця зустрічались і в інших „описах”. Порівняли знімки і прийшли до висновку: в монастирі марно намагалися вимазати з тексту одне й те саме слово. Тоді почали збирати його з окремих елементів. I нарешті пощастило прочитати: „Отдан”. Отже, стародавній ярославський манускрипт був „отданний” комусь у 1787 році. A через рік монастирська влада уклала фіктивний акт про знищення збірника стародавніх рукописів. Саме в той час і з'явилася перша вістка, що бібліотека Мусіна-Пушкіна поповнилась стародавньою поемою про похід Ігоря на половців.

Тепер будь-яких сумнівів щодо автентичності „Слова” не залишається. Історія несмртельної поеми стверджується документально. Є реальна основа для пошуків інших списків рукопису.

ЗАКОНСПІРОВАНІЙ „СВІТОВИЙ УРЯД”

Кореспондент популярного тижневика „Нешенел Інкаєр” з накладом 3.000.000 примірників, Пітер Рейнолдс, вмістив ревеляційну статтю п. н. „Дорадники Кіссінджера літали до Франції з приватною місією коштом платників податків”.

Що ж це була за „місія”? Рейнолдс пише: „Містерійна інтернаціональна організація, що її називають конгресмени „невидимим світовим урядом”,

який „загрожує З'єднаним Стейтам Америки”, відбула свою зустріч під спеціальною охороною у французькому гірському курорті з участю двох найближчих дорадників Кіссінджера. Представник Державного Департаменту твердить, що були вони там присутні як „приватні громадяни” і про цю зустріч не складали жадного звіту.

Кореспондент „НГ” заявляє, що ця організація плянувала свою зустріч ще в квітні і відома під назвою Білдербергер. Характер цієї зустрічі невідомий.

У Капітолі конгресмени були обурені, коли довідалися, що дорадники Кіссінджера цей „мітинг” відвідували. Леррі МакДоналд заявив: „Це — непрощенна річ, що ці так звані слуги народу зужили гроши платників податків на те, щоб відвідати ці зловісні збори. Білдербергер — не гідна довір'я організація, яка може втрутатися в справи уряду З'єднаних Стейтів і інших країн. Це — загроза для Америки. Конгресмен Джон Русселот з гнівом ствердив: „Результати білдербергерських секретних рішення можуть викликати світові ускладнення. Ці рішення ніде не опубліковані і не дискутовані. Це — невидимий світовий уряд, і наш народ повинен знати про нього.

Фактично Білдербергер це є закритий для сторонніх осіб клуб, до якого належать коло ста найбагатших і найбільш впливових у світі людей. Керують цією групою 10 осіб включно з Дейвідом Рокеффелером, головою Чейз Мангеттен Бенк, братом віце-президента ЗСА і головою Ексон, Менюфекчерефс Гановер Траст енд Флет.

Головою і засновником цієї організації є принц Бернгард Нідерляндський, в справі якого у його країні переводилася недавно інвестигація в зв'язку з хабарем нібито одержаним ним від Локгід Ейркрафт Корпорейшн. Цьогорічна зустріч була відложена внаслідок цієї інвестигації. Остання зустріч відбулася в Кесме, в Туреччині, в квітні 1975 р. і жадних вісток про неї немає.

Припускають, що виступ Кіссінджерової „правої руки” Гельмута Сонненфелдта, що завідує ресортом Советського Союзу, в якому він пропонував Америці фактично зректися советських сателітів за ціну зближення з СССР, очевидно, стоїть у зв'язку з рішеннями Білдербергера.

КИТАЙСЬКІ „ВОЖДІ ПРОЛЕТАРІАТУ”

Червонокитайські лідери, які в своїй пропаганді твердять, що Америкою управлюють мільйонери, а робітництво нещадно визискується, наслідують „акул Волл-стріту” і роз'їжджають тепер у 30-тичніх лімузинах спеціально для них спроектованих. Комуністична кліка, що називає Китай „Народною Республікою”, де всі люди рівні, змушують низькооплачуваних робітників будувати для себе люксусові автомобілі „Червоний Пррапор”, у яких

возять своїх жінок і чужоземних достойників, що приїжджають із Заходу на поклон до Пекіну.

Дволичні китайські бюрократи на високих постах, які в офіційній пресі часто люблять згадувати „волл-стрітських плютоократів”, зігнане в колгоспи китайське селянство звели на стан рабів-кріпаків.

В автак „Червоний Пррапор”, обличкованих горіховим деревом, положення задніх сидінь регулюється електрикою, а шофер відокремлений від пасажирів звуконепроникальною і куленепробивною скляною стіною. На вікнах цих авт густі зависи, щоб закрити пасажирів від цікавих очей рядових китайців.

Пересічний китайський громадянин, хоч би й мав гроші, не може собі придбати авта навіть звичайної марки, бо всі продуковані в Китаї автомашини призначенні для вживання високих військових і партійних апаратників.

Усі ці „гаразди” китайських громадян західні журналісти і дипломати звичайно „не завважують”, щоб не пошкодити „детантові”.

ГЕНЕРАЛ КГБ В САНІ АРХІЄПІСКОПА

Тридцять п'ять мільйонів американців жертвують щороку сотні тисяч доларів Світовій Раді Церков, не знаючи, що ця Рада спонсорує підтримувані комуністами заворушення і війни.

Починаючи від 1970 р., Світова Рада Церков, згідно з власними публікаціями, передала близько мільйона доларів муринським комуністичним повстанським організаціям в Анголі, Португалській Гвінії, Родезії, Південній Африці і інших африканських країнах, підтримуваних Кубою і Советським Союзом.

Особливо великим впливом у Світовій Раді Церков користується Борис Нікодим, архиєпископ, а фактично генерал КГБ. В рясі церковного достойника Борис Нікодим є одним із шести президентів Світової Раді Церков.

Преп. д-р Карл МакІнтаєр, відомий церковний проповідник, який докладно простежив кар'єру Нікодима, заявив, що він є безпосереднім виконавцем наказів КГБ, найбільш впливовою особою в Світовій Раді Церков і провадить Раду по лінії бажань Кремлю.

Елдрідж Дубров, директор Американської Ради Безпеки, колишній провідний дипломат ЗСА в Москві і колишній американський амбасадор у В'єтнамі заявив: „Нікодим — це диявол у священичих ризах”.

І так американські жертвовавці доброї волі несвідомі того, що їхні пожертви йдуть замість на справу світу на підтримку комуністичної діяльності.

До Світової Раді Церков належать в Америці 28 деномінацій, які протягом останнього року зібрали для цієї Ради 664.000 доларів — п'яту частину її загального бюджету.

ДЛЯ КРАЩОГО ЗАВТРА — ЩАДТЬ УЖЕ СЬОГОДНІ!
УКРАЇНСЬКА
ЩАДНИЧО - ПОЗИЧКОВА СПІЛКА "ПЕВНІСТЬ"
У ЧІКАГО

приймає ощадності особисто або поштою і виплачує квартально найвищу дивіденду в річному відношенні, а саме:

$5\frac{1}{4}$ % від звичайних щадничих конт.,
 $6\frac{1}{4}$ %, $6\frac{3}{4}$ %, $7\frac{1}{2}$ %, $7\frac{3}{4}$ % від ЩАДНИЧИХ СЕРТИФІКАТІВ,
відповідно до суми ощадностей та часу, на який вкладається.

Для вигоди свого членства Спілка відкрила новий рід послуг, а саме:

ОСОБИСТІ ЧЕКИ т. зв. „НОВ АКОУНТС”.

Чекові книжечки до вибору у різних величинах та красках!

СПІЛКА має теж для користування своїх членів „ПЕНСІЙНІ КОНТА — IPA та KIC”,
на яких зложені гроші відтягається від прибуткового податку,
Всі ЩАДНИЧІ КОНТА забезпечені ФЕДЕРАЛЬНОЮ УРЯДОВОЮ АГЕНЦІЄЮ — ФСЛК
до суми 40.000 доларів.

ВОГНЕТРИВКІ ДЕПОЗИТОВІ СКРИНЬКИ для переховування
вартісних речей до вінайму в СПІЛЦІ!

За інформаціями та порадами у всіх фінансових справах просимо звертатися особисто або
телефонічно з довір'ям.

ОБОРОТОВИЙ КАПІТАЛ СПІЛКИ за 12 років існування
перешов суму 26 мільйонів доларів!

АДРЕСА СПІЛКИ:

SECURITY SAVINGS & LOAN ASSOCIATION
932-936 N. WESTERN AVENUE, CHICAGO, ILL. 60622
Telephone: (312) 772-4500

СТЕЙТОВА КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА
“БУДУЧНІСТЬ”
У ДЕТРОІТІ

СЛУЖИТЬ СВОІМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ ДЕШЕВИМ І ВИГІДНИМ КРЕДИТОМ. НИЗЬКОВІДСОТКОВІ ПОЗИКИ НА АВТА, ДОМИ, НАПРАВУ ДОМІВ, МЕБЛІ, ВАКАЦІЇ, ШПІТАЛЬНІ РАХУНКИ І Т. П. ПОЗИЧКИ (КРІМ МОРТГЕДЖОВИХ) ЗАБЕЗПЕЧЕНІ ДО 10,000 ДОЛ. БЕЗПЛАТНО ДЛЯ ПОЗИЧКОДАВЦЯ. ВІД ВКЛАДІВ ПЛАТИТЬ $5\frac{1}{4}$ % ДИВІДЕНДИ.

Вкладчики мають безкоштовне життєве
забезпечення до висоти 2,000 дол.

Ощадності забезпечені до всякої висоти.

FUTURE CREDIT UNION OF DETROIT

4641 Martin Ave. 3011 Caniff
Detroit, Mi. 48210 Hamtramck, Mi. 48212

Tel.: 843-5411

ФЕДЕРАЛЬНА
КРЕДИТОВА КООПЕРАТИВА СУМА
В ЙОНКЕРСІ, Н. Й.

ВИДАЄ ПОЗИКИ СВОІМ ЧЛЕНАМ ТА ОРГАНІЗАЦІЯМ, СЛУЖИТЬ: ДОБРИМ І ДЕШЕВИМ КРЕДИТОМ, ГРОШОВИМИ ЧЕКАМИ, УДІЛЯЄ НАЙДЕШЕВІШІЙ КРЕДИТ НА АВТА, МОРТГЕДЖІ, ремонт домів, меблі, шпитальні рахунки, вакації, весілля та інші цілі.

СПЕЦІЯЛЬНИЙ КРЕДИТ ДЛЯ СТУДЕНТІВ
Майно кожного вкладчика чи позичкодавця забезпечене.

Приймає ощадності і платить $5\frac{1}{4}$ % дивіденди.

Безплатне забезпечення ощадностей.

Безплатне життєве забезпечення

до 2,000 дол.

Адреса:

SUMA (YONKERS)

FEDERAL CREDIT UNION

301 Palisade Ave. Yonkers, N. Y. 10703
Tel.: 914-965-8560

U. S. POSTAL SERVICE
STATEMENT OF OWNERSHIP, MANAGEMENT AND
CIRCULATION—Act of August 12, 1970; Section 3685.

1. Title publication: VISNYK — THE HERALD.
2. Date of filing Sept. 25, 1976. 3. Frequency of issue, Monthly, exc. July and August when Bi-monthly, not Monthly. 4. Location of known office of publication (Street, city, county, State, zip code): 136 Second Avenue, New York, N. Y. 10003. 5. Location of the Headquarters of General Business Office of the publishers (Not printers) 136 Second Avenue, New York, N. Y. 10003. Names and addresses of publisher, editor, and managing editor. Publisher (Name and address) Organization for the Defence of Four Freedoms for Ukraine, Inc., New York. Editor, name and address: Vyacheslav Davydenko, 136 Second Avenue, New York, N. Y. 10003. Manager Editor (Name and address): Ihnat Bilynsky, 136 Second Avenue, New York, N. Y. 10003.

7. Owner (If owned by a corporation, its name and address must be stated and also immediately thereunder the names and addresses of stockholders owning or holding 1 percent or more of total amount of stock. If not owned by a corporation, the names and addresses of the individual owner must be given. If owned by a partnership or other unincorporated firm, its name and address, as well as that of each individual must be given). Name, Organization for the Defence of Four Freedoms for Ukraine, Inc., (No Stock Holders). Address: 136 Second Avenue, New York, N. Y. 10003. Ihnat Bilynsky — President (Principal Officers) 136 Second Avenue, New York, N. Y. 10003.

8. Known bondholders, Mortgagees, and security holders owning or holding 1 percent or more of total amount of bonds, mortgagees or other securities. (If there are none, so state). Name, address: none.

9. For optional completion by publishers mailing at the regular rates (Section 132.121, Postal Service Manual). 39 U. S. C. 3626 provides in pertinent part: "No person who would have been to mail matter under former section 4359 of this title shall mail such matter at the rates provided under this subsection unless he files annually with Postal Service a written request for permission to mail matter at such rates".

In accordance with the provisions of this statute, I hereby request permission to mail the publications named in Item 1 at the reduced postage rates presently by 39 U.S.C. (Signature and title of editor, publisher, business manager, or owner) Ihnat Bilynsky — President.

10. For completion by nonprofit organizations authorized to mail at special rates (Section 132.122, Postal Manual). The purpose, function, and nonprofit status of this organization and the exempt status for Federal income tax purposes. + Have not changed during preceding 12 months. Have changed during preceding 12 months (If changed, publisher must submit explanation of change with this statement).

11. Extent and nature of circulation.

A. Total no copies printed (Net Press Run) Average

no. copies each issue during preceding 12 month 17,150. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 1,600. B. Paid circulation. 1. Sales thru dealers and carriers, street vendors and counter sales 250. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 25. 2. Mail subscriptions. Average no. copies each issue during preceding 12 months 16,100. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 1,475. C. Total paid circulation. Average no. copies each issue during preceding 12 months 16,350. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 1,500. D. Free distribution by mail, carrier or other means. 1 Samples, complimentary, and other free copies. Average no. copies each issue during preceding 12 months 350. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 40. 2. Copies distributed to new agents, but not sold none. E. Total distribution (Sum of C and D). Average no. copies each issue during 12 months 16,700. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 1,540. F. Office use, left-over, unaccounted, spoiled after printing. Average no. copies ea. issue during preceding 12 months. 450. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 60. G. Total (Sum of E & F — should equal net press run shown in A). Average no. copies each issue during preceding 12 months 17,150. Actual number of copies of single issue published nearest to filing date 1,600.

I certify that the statement made by me above are correct and complete. (Signature of editor, publisher, business manager, or owner): Ihnat Bilynsky.

ТРОХИ ГУМОРУ

Правильно і неправильно

Молодий журналіст бере інтерв'ю у директора банку.

— Скажіть мені, сер, як ви добилися успіху в своєму житті?

— Двома словами.

— І як вони звучать, сер?

— Правильні речення.

— Що ви розумієте під цими словами?

— Одно слово: досвід.

— А як ви набули досвід?

— Двома словами.

— Що ви під цим розумієте?

— Неправильними реченнями.

"VISNYK" — "THE HERALD"

Published by Organization for Defence of Four Freedoms for Ukraine, Inc.
Monthly except July and August, when bimonthly.
Second class postage paid at General Post Office,
New York, N. Y.
Board of Editors
Address: P. O. Box 304, Cooper Station,
New York, N. Y. 10003.